187. Torstaina 17 päivänä joulukuuta 1992

kello 18

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

S.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi maataloustulolain eräiden säännösten soveltamisesta vuonna 1993 5560

Hallituksen esitys n:o 170
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 25

2) Ehdotukset laeiksi ammatillisista oppilaitoksista annetun lain 31 c §:n muuttamisesta ja 31 d §:n väliaikaisesta muuttamisesta, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 9 ja 40 §:n, ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista annetun lain 4 ja 16 §:n ja kuulovammaisten ja näkövammaisten sekä liikuntavammaisten kouluista annetun lain 17 a §:n muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys n:o 315
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 15

3) Ehdotus laiksi näkövammaisten kirjastosta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta 5566

Hallituksen esitys n:o 299
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 17

4) Ehdotus laiksi ammatillisista oppilaitoksista annetun lain 4 ja 32 c §:n muuttamisesta 5571

Hallituksen esitys n:o 332
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 18

S.

Ensimmäinen käsittely:

5) Ehdotukset laiksi velkojien maksunsaantijärjestyksestä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 5574

Hallituksen esitys n:o 181
Lakivaliokunnan mietintö n:o 13

6) Ehdotus laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä 5586

Hallituksen esitys n:o 183
Lakivaliokunnan mietintö n:o 14

7) Ehdotukset laiksi yrityksen saneerauksesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi ,,

Hallituksen esitys n:o 182
Lakivaliokunnan mietintö n:o 15

8) Ehdotus laiksi valtiokonttorista annetun lain muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys n:o 282
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 91

9) Ehdotus laiksi sosiaalihuoltolain väliaikaisesta muuttamisesta 5587

Hallituksen esitys n:o 327
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 52

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon, sekä ed. Vähänäkki.

Täysistunnon kuluessa ilmoittautuu ed. Laitinen.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi maataloustulolain eräiden säännösten soveltamisesta vuonna 1993

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 170
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 25

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Tämän päivän ensimmäisessä täysistunnossa julistettiin keskustelu asiasta päättyneeksi.

Keskustelussa on ed. Iivari ed. Rajamäen kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Hyväksyessään lakiehdotuksen eduskunta toteaa, että maataloudessa ei ole käynnistetty vieläkään niitä rakennemuutoksia, joihin kansainvälisen kaupan muutokset — etenkin Gattin Uruguayn kierroksen tulokset — sekä mahdollinen EY-jäsenyys velvoittaisivat. Se merkitsee, että aikanaan maatalous joutuu varsin yhtäkkisen ja rajun sopeutumisen kouriin, mikä lisää maatalousväestön tulevaisuudestaan tuntemaa epävarmuutta. Lakiesitys merkitsee vanhan, sekä veronmaksajille, kuluttajille että tuottajille kalliiksi käyvän maatalouspolitiikan jatkamista. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömiin toimenpiteisiin maataloustulolain uudistamiseksi, kuten eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on useaan otteeseen vaatinut."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Lopuksi päätetään perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Iivarin ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 102 jaa- ja 44 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 52. (Koneään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotukset laeiksi ammatillisista oppilaitoksista annetun lain 31 c §:n muuttamisesta ja 31 d §:n väliaikaisesta muuttamisesta, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 9 ja 40 §:n, ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista annetun lain 4 ja 16 §:n ja kuulovammaisten ja näkövammaisten sekä liikuntavammaisten kouluista annetun lain 17 a §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 315
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 15

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Käytin tästä hallituksen esityksestä n:o 315 laajemman puheenvuoron asian toisen käsittelyn yhteydessä. Haluan nyt puuttua vain muutamiin kohtiin tässä kolmannessa käsittelyssä.

Sosialidemokraattinen valiokuntaryhmä ja vasemmistoliiton sekä vihreiden valiokuntaryhmät ovat todenneet, että ammatillisissa oppilaitoksissa annettavan aikuiskoulutuksen ja jatkokoulutuksen aloituspaikkojen lisääminen tässä vaikeassa työllisyystilanteessa on erittäin tärkeätä ja kannatettavaa, mutta sen rahoituksesta ollaan aivan eri mieltä. Tätä koulutusta ei voida maksattaa kunnilla. Tässä hallituksen esityksessä siirretään valitettavasti yksipuolisesti kustannuksia valtiolta kunnille. Lisärasitus, joka on tarkoitus siirtää kunnille, on peräti 250 miljoonaa markkaa. Tämä laki astuu voimaan vuoden 1993 alusta.

Tämän esityksen mukaan tehdään mahdolliseksi ammatillisten oppilaitosten perustamishankkeista aiheutuneiden menojen ottaminen huomioon määrättäessä opiskelijoiden kotikuntien maksuosuutta. Lisäksi tässä esityksessä on perusteltu rakenteellisia muutoksia, joita ollaan parhaillaan selvittämässä. Esityksen mukaan valtion opetusviranomaiset tulevat kehittämään ammatillista koulutusta niin, että voidaan ostaa ko. koulutusta siten, että opiskelijoiden kotikunnalle tulee velvollisuus osallistua näihin kustannuksiin. Tämä koulutus on työllisyyskoulutusta ja on selkeästi kuulunut aina tähän saakka

valtion rahoituksen piiriin. — Jos kansanedustajat voisivat vähän rauhoittua, niin ehkä kuulisitte, mitä tämä laki tulee merkitsemään.

Arvoisat kansanedustajat, te, jotka olette kunnallisissa luottamustehtävissä! Jos tämä laki menee eduskunnassa tänään läpi, niin ohjaatte lisärasituksia omille kunnillenne, mikä on syytä muistaa, kun te painatte nappia.

Valtion ammatillisten oppilaitosten keskimääräisten kustannusten mukaan laskettu yksikköhinta on korkeampi kuin vastaavasti kunnallisissa ja yksityisissä oppilaitoksissa, sillä valtiolla on paljon sellaista koulutusta, jonka oppilaskohtaiset käyttömenot ovat erittäin korkeat. Tästä esimerkkinä olen pitänyt jo aikaisemmissa puheenvuoroissani metsäalan oppilaitoksia. Kotikuntakorvausta esitetään sovellettavaksi jopa alle puolen vuoden mittaiseen koulutukseen. Tämä ei kuulu kotikuntakorvauksen piiriin. Esityksen mukaan myös ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista ostettavaan koulutukseen opiskelijoiden kotikunnat velvoitetaan osallistumaan. Tämä ei myöskään kuulu kotikuntakorvausten piiriin.

Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ja oppositiopuolueet eivät voi hyväksyä tätä hallituksen esitystä n:o 315, jolla yritetään siirtää kunnille lisää kustannuksia.

Edellä olevan perusteella ehdotan sivistysvaliokunnan vastalauseen mukaisesti, että lakiehdotukset hylättäisiin.

Ed. A s t a l a : Arvoisa puhemies! Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän puolesta kannatan ed. Tykkyläisen hylkäysehdotusta.

Tässä lakiesityksessä lisätään työllisyyskoulutusta, ja koulutuksen lisääminen työttömyyden vähentämiseksi on erittäin myönteinen toimenpide. Sen sijaan tämän menettelyn rahoittaminen tavalla, jossa kuntia suorastaan rosvotaan ja ryövätään, ei ole oikein. Tämä rahoitusmenettely on kohtuuton, kehno ja kelvoton kuntia ajatellen. Siksi kuntien keskusjärjestöt eivät olekaan hyväksyneet tätä lakiesitystä. Aivan niin kuin ed. Tykkyläinen täällä totesi, nyt katsotaan hyvin tarkkaan, kuka kansanedustaja on omalle kunnalleen todella lisäämässä sellaisia rasituksia, joita kunta ei ole voinut ottaa huomioon missään budjetin yhteydessä. Kaikki mikä tästä lisää tulee, on ulkopuolella budjetin. Tällä lakiesityksellä on arvioitu noin 250 miljoonaa markkaa kunnille maksuun meneväksi.

Tämä lakiesitys muuttaa valtion ja kuntien tehtävänjakoa sekä kustannustenjakoa. Vuonna 1994 se tulee muuttamaan myös kuntien välistä kustannustenjakoa. Silloin tapahtuu niin, että kotikuntakorvausten maksajakunnat eivät voi mitenkään vaikuttaa toisen kunnan perustamishankkeiden kustannuksiin, on vain maksettava, mutta vaikuttaa ei voi millään tavalla.

Totesinkin jo, että aikataulu on todella kohtuuton, kun ei ole edes teoreettisia mahdollisuuksia kunnissa käsitellä asiaa. Alamaisille vain ilmoitetaan, että näin nyt on.

Kotikuntakorvaukseen liittyy myös monia kummallisuuksia, joista jo lakiesityksen edellisessä käsittelyssä kerroin, joten en toista niitä kuin niiltä osiltaan, että perustamiskustannusten lisääminen kotikuntakorvauksiin tulee kalliiksi kunnille: 100 miljoonaa markkaa. Lisäksi kotikuntakorvauksen perusteisiin lisättiin piirirakennustoimistojen kulutusmenoina 3 000 markkaa per oppilas, myös varsin suuri kummajainen. Siis työllisyyskoulutuksen lisääminen on kannatettava asia, mutta rasitusten syytäminen kunnille sen sijaan on kohtuutonta, eikä sitä voi missään tapauksessa hyväksyä.

Kuntien taloudellinen tilanne on erittäin huono ja huononee vielä ensi vuonna. Verotulot vähenevät 5 prosenttia, lainakantojen nousuprosentti on 7 ja lainojen korkojen hoitokulut nousevat 15 prosenttia. Silmääni osui eräs tämän hallituksen ministerin, ns. kuntaministerin eli Mauri Pekkarisen puhereferaatti kotikaupunkini päälehdestä, ja toden totta hämmästyin, kun luin sen. Tuli mieleen, että kuntaministerimme persoonallisuus on kyllä vaarallisesti ja vakavalla tavalla jakautumassa. Kunnille syydetään kustannuksia kuntien keskusjärjestöjen ilmoituksen mukaan 100 miljoonaa per viikko — tänään muuten menee sitten 250 miljoonaa markkaa — mutta keskimääräisesti on kuulemma mennyt 100 miljoonaa per viikko ja 5—6 miljardia markkaa tämän vuoden aikana syksyn tienoilla. Siis hallitus on tehnyt tällaisen tempun kunnille. Ministeri Pekkarinen valittaa kovasti asiaa tässä tiedotteessaan ja toteaa ensinnäkin, että sisäministeriössä arvioidaan, että kunnallistalouden vaikein vuosi saattaa olla vuosi 94. Voi olla totta, se voi olla 94. Se voi olla vielä huonompi kuin vuosi 93. Mutta sitten ministeri Pekkarinen toteaa, että kuntien tulojen, velvoitteiden ja tehtävien välillä on selvä epätasapaino, joka on pakko poistaa mahdollisimman nopeasti. Siis mahdollisimman nopeasti pitäisi poistaa tämä ongelma, jonka hallitus on kunnille tuottanut syksyn aikoihin noin 5—6 miljardin markan edestä. Nyt sisäministeri Pekkarinen näyttää

olevan huolissaan kuntien puolesta ja toteaa, että on pakko poistaa mahdollisimman nopeasti ongelmat. Tässä on todella persoonallisuuden jakautumista ja hyvin vaarallisella tavalla.

Lopuksi vielä kannatan tehtyä hylkäysesitystä.

Ed. Virrankoski: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva lakiesitys perustuu Relanderin paperiin, jossa esitettiin 8 000 aloituspaikan lisäämistä ammatilliseen koulutukseen. Valtionosuuslainsäädännön uudistamisen myötä ns. väliaikainen ammatillinen koulutus poistuu, joten aloituspaikkojen nopeaksi toteuttamiseksi tarvitaan uusia säädöksiä. Esityksen keskeinen sisältö on, että väliaikaisen ammatillisen koulutuksen kustannukset jaetaan kuntien ja valtion kesken kuten muukin ammattikoulutus. Tästä syystä nyt aloitettava koulutus lisää myös kuntien menoja. Kotikuntien maksut nousevat perustelujen mukaan 134 miljoonaa markkaa, mitä kuntien keskusjärjestöt vastustivat. Koska otamme huomioon nykyisen hankalan työllisyystilanteen, on kuitenkin varsin perusteltua, että koulutuspaikkojen nopea luominen asetetaan etusijalle ja kustannusten oikeudenmukainen jakautuminen jatkossa selvitetään ajan kanssa.

Kotikuntien vastuun säätäminen väliaikaiseen ammatilliseen koulutukseen on esityksen yksi keskeinen kohta. Toinen on yleensä kotikuntien maksuosuuksien laskentaperusteiden muuttaminen ammatillisessa koulutuksessa. Laissa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta säädettiin, että kotikunnan maksuosuuteen ei lasketa oppilaitoksen perustamiskustannuksia. Tätä ratkaisua oli perusteltu siksi, että oppilaitoksen ylläpitäjä päättää itse oppilaitoksen investoinneista eikä niihin oppilaita lähettävä kunta voi mitenkään vaikuttaa. Siksi ei ole oikeudenmukaista maksattaa ulkopuolisilla kotikunnilla kustannuksia, joiden muodostumiseen niillä ei ole osaa eikä arpaa.

Toisaalta useimmissa oppilaitoksissa on rakennushankkeisiin saatu eri tavoin valtionosuutta tai -avustusta. Tätä on pidettävä eräänlaisena muiden kuntien asukkaiden osallistumisena kyseisen rakennushankkeen toteuttamiseen. Oppilaitos tuo yleensä tuloja ja työllisyyttä paikkakunnalle monin eri tavoin. Siksi on oikein, että sijaintikunta jollain tavoin hyvittää tätä ns. sijaintikuntaetua muille kunnille.

Nyt käsittelyssä oleva lakiesitys murentaa tätä periaatetta. Ensi vuoden alusta valtio laskuttaa omien ammattikoulujensa oppilaiden kotikunnilta myös perustamiskustannuksia. Ensimmäisen lakiesityksen mukaisesta väliaikaisesta ammatillisesta koulutuksesta laskutettaessa perustamiskustannuksia ei kuitenkaan lasketa mukaan. Myöskään ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten sekä kuulovammaisten, näkövammaisten ja liikuntavammaisten koulujen kotikuntakorvauksiin ei perustamiskustannuksia lasketa.

Perustamiskustannuksien laskeminen kotikuntakorvauksiin perustuu Sailaksen paperiin ja sen jälkeen tehtyyn hallituksen periaatepäätökseen. Tässä mielessä lakiesitys on valtiontalouden kannalta puhdas säästölaki. Ensi vuonna valtio kerää peruskunnilta 100 miljoonaa markkaa. Tältä osin valtion ja kuntien välinen kustannustenjako kyllä muuttuu.

Herra puhemies! Hallituksen esityksen perusteluissa ilmaistaan pyrkimys sisällyttää perustamiskustannukset kotikuntakorvausten piiriin myös kunnallisissa ja yksityisissä oppilaitoksissa. Jos näin todella meneteltäisiin, merkitsisi se huomattavaa periaatteellista ratkaisua. Kuntien välisessä kustannustenjaossa perustamiskustannukset on säädetty sijaintikunnalle ja näihin sijaintikunnalla on oikeus saada valtionosuutta tai -avustusta.

Nettokustannusten jääminen omistajakunnalle on sen oma panos oppilaitoshankkeisiin, ja sitä ei olisi syytä jakaa muiden kuntien kannettavaksi, varsinkaan kun muilla kunnilla ei ole mitään mahdollisuuksia vaikuttaa näihin kustannuksiin. Siksi kotikuntavastuun laajentaminen kunnallisiin ja yksityisiin oppilaitoksiin olisi vielä hyvin tarkoin harkittava ja mieluummin luovuttava koko ajatuksesta. Tämä harkinta on tarpeen myös siksi, että jatkossa on oletettavissa, että valtiovarainministeriössä voidaan pyrkiä kokonaan irti valtion osallistumisesta perustamishankkeiden rahoitukseen. Tällöin valtionosuuslainsäädäntö romuttuisi jälleen yhdeltä keskeiseltä osaltaan.

Herra puhemies! Nyt käsittelyssä oleva lakiesitys on kuitenkin tarpeen tämän hetken vaikean ongelman, työttömyyden, hoitamisessa. Ammattitaidottomien tai ammattia vaihtavien nuorten ja työttömien saaminen koulutukseen on perusteltua, ja koulutus on järjestettävä olemassa olevien resurssien mukaisesti. Siksi lakiesitys kokonaisuutena on kannatettavissa edellä mainituista huomautuksista huolimatta.

Ed. Laitinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Virrankoski tuli puheensa loppuosassa tähän ydinkysymykseen kuitenkin mielestäni hämärtäen sen. Tässä laissahan on keskeisesti kysymys siitä, että koulutusta lisätään työttömyyden vähentämiseksi. Tämä on tietysti aivan oikein. Mutta mielestämme oikeata politiikkaa ei ole se, että luonteeltaan täysin selvää työllisyyskoulutusta, joka nykyisen työnjaon mukaan on kuulunut valtiolle, jolle se mielestäni selvästi kuuluu, ollaan nyt siirtämässä kunnille. Kun nimenomaan keskustapuolueen edustajien luulisi tietävän hyvin, mikä esimerkiksi kunnallisverotuksen luonne on, niin jo tästä syystä tätä esitystä tulisi vastustaa.

En myöskään malta olla toteamatta tässäkin yhteydessä erästä seikkaa. Tässä on viime päivien aikana eduskuntasalissa jo lähes äärimmäisyyksiin asti kritikoitu hallituksen tavattoman huonosti valmisteltuja esityksiä. Eilispäivän aikana verolakien osalta joku asiantuntija oli todennut, että ne ovat lähes rikollisuuden rajamailla. Kun tätä asiaa käsiteltiin sivistysvaliokunnassa, niin kaksi erittäin arvostettua asiantuntijaa totesi Kaupunkiliitosta, että "tämä laki on puhdaspiirteinen rosvous". Kunnallisliiton vastaava huippuasiantuntija luonnehti tätä "äärimmäisen heikoksi esitykseksi". Tämän vuoksi tätä ei tule missään tapauksessa hyväksyä.

Ed. Tykkyläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Virrankosken puheenvuoron johdosta haluan todeta vielä erään asian, joka oli hyvin kummallinen. Kun valiokunnassa oli asiantuntijoita, niin siellä oli Pohjois-Karjalan ja Kuopion piirirakennustoimistosta asiantuntija, joka ei ollenkaan ollut tietoinen siitä, että ollaan sälyttämässä 3 000 markan kustannuserää per oppilas ja nämä kustannukset tosiaankin tullaan aikanaan ohjaamaan piirirakennustoimistojen kohdalta, joten olisi myös hyvä selvittää tällaiset asiat hallituspuolueiden taholta, kun nämä käyttäjät eivät tiedä, että heillä pitäisi olla perustamiskustannuksiin rahoituksia, eivätkä edes osaa olla valmiina näihin rahoituksiin. Eli tämä lakiesitys kaiken kaikkiaan on erittäin huonosti valmisteltu eikä ole kuunneltu rakennushallitusta eikä myöskään piirirakennustoimistoja.

Ed. Hacklin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän lain tarkoitus on hyvä. Eli tarkoitus on tarjota koulutusta työttömille, mutta toteutus on huono ja epäoikeudenmukainen kuntia kohtaan. Tämä laki kuuluu siihen tämän hallituksen pitkään lakiesitysten sarjaan "hallitus säästää ja kunnat maksavat", eli ne kuuluisat säästöt maksatetaan kunnilla. Se on käynyt näissä kaikissa puheenvuoroissa selkeästi ilmi.

Ed. Virrankosken puheenvuorosta toteaisin sen hyvän puolen, että siinä viimeinkin tunnustetaan, että valtion ja kuntien välinen kustannusjako todella muuttuu. Se on muuttunut jo monta kertaa, mutta aina näissä lakiesityksissä jossakin kohtaa lukee ikään kuin taikalauseena, että "tämä laki ei muuta valtion ja kuntien välistä kustannusjakoa", vaikka kuitenkin muuttaa. Nyt se ed. Virrankosken puheessa myönnettiin hallituspuolueen edustajankin taholta.

Totean vielä, että kunnilla ei ole ollut mitään mahdollisuuksia ottaa näitä työllisyyskoulutuksen kustannuksia huomioon budjeteissaan. Kuntien budjetit on tehty ja hyväksytty eikä tästä laista ole ollut kunnissa tietoakaan. Niille pienille kunnille, joissa ei ole ammatillista koulutusta ja on paljon työttömiä, tämä merkitsee satojentuhansien lisäkustannuksia. Ihmettelen, että esimerkiksi keskustapuolue on tällaiseen kuntien kurittamiseen valmis.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Havainnoin myöskin sen, että ed. Virrankoski myönsi, että valtion ja kuntien välinen kustannusten jako muuttuu. Hallituksen lakiesityksen perusteluissa nimittäin todetaan, että laki ei muuta kustannusten jakoa.

Työllisyyskoulutus on todella tärkeä asia, kuten ed. Virrankoskikin totesi, mutta kustannusten muuttaminen kuntien osalle on todella väärin, sillä se on ristiriidassa valtion ja kuntien tehtäväjaon kanssa. Valtio huolehtii työllisyyskoulutuksesta. Kun myöntää sen, että näin on, ei voi mitenkään hyväksyä, että valtio yksipuolisesti tekee tällaisen päätöksen.

Totean vielä ed. Virrankoskelle, että kuten muistatte, kunnalliset keskusjärjestöt, mm. Kunnallisliitto, olivat erittäin vahvasti tätä lakiesitystä vastaan. Kun ed. Virrankoski totesi, että kustannusten oikeudenmukainen jakautuminen selvitetään myöhemmin, minusta se on aika outo suhtautuminen siihen, että 250 miljoonaa markkaa menee kunnille tässä nyt yhdessä rysäyksessä, kun me ryhdymme äänestämään, mikäli hallituspuolueet ovat sitä mieltä, että kunnat saakoot tällaisen rasituksen, vaikka eivät ole voineet edes huomioida sitä budjeteissaan.

Ed. Korva: Herra puhemies! Tämä on sinänsä valitettava lakiesitys taloudellisen tilanteen vuoksi. Sen vuoksi, vaikka tässä on puutteita, tämä lakiesitys on pakko hyväksyä.

Sen sijaan kun vasemmistoliitto on esittänyt arvostelua tässä asiassa, minusta oleellisin asia on jäänyt huomiotta. Se oleellisin asia kyllä sanotaan valiokunnan mietinnössä. Mutta minusta tämä oleellisin asia on syytä tässäkin yhteydessä lausua julki: "Valiokunta toteaa, että niissä lääneissä, joissa valtion oppilaitoksia on runsaasti, perustamishankkeiden kustannusten ottaminen mukaan kotikuntakorvaukseen merkitsee näiden läänien kunnille suhteellisesti eniten lisäkustannuksia." Toisin sanoen Pohjois- ja Itä-Suomessa on kaikkein eniten valtion oppilaitoksia. Tällä lailla muutetaan näiden kuntien suhteellista asemaa. Se on minusta tässä lakiesityksessä kaikkein huonoin kohta. Toivotaan, että tähän asiaan eri yhteyksissä voidaan palata sillä tavalla, että Pohjois- ja Itä-Suomen kunnissa ammatillisen koulutuksen järjestämisessä kustannusvastaavuus on sama kuin muuallakin maassa. Me emme ansaitse siellä huonompaa kohtelua kuin muu maa saa.

Ed. Virrankoski: Arvoisa puhemies! Keskeinen ongelma on se, että nykyinen lainsäädäntö väliaikaisen koulutuksen järjestämisestä päättyy tämän kuukauden lopussa. Meidän on välttämättä saatava vaikean työllisyystilanteen vuoksi nämä 8 000 uutta ammattikoulutuspaikkaa. Tämä on nopein ja tehokkain keino niiden luomiseksi.

Mitä kotikuntavastuuseen ja siihen laskettaviin perustamiskustannuksiin tulee, toteaisin, että kun lakia kuntien valtionosuusuudistuksesta ja siihen liittyviä kulttuuri- ja sivistystoimen valtionosuuden rahoituslakeja käsiteltiin, niin sikäli kuin muistan, vasemmisto oli valmis jo silloin sisällyttämään perustamishankkeet kotikuntavastuun piiriin.

Ed. Aula: Herra puhemies! Oppositio on täällä kysellyt, voidaanko ensi vuonna perustettavien uusien koulutuspaikkojen kustannuksia periä myös kunnilta. Oppositio on todennut, että koska tämä on luonteeltaan työllisyyskoulutusta, valtion tulisi se kustantaa kokonaan. Kuitenkin toteaisin kuten ed. Virrankoski, että tämä koulutus voidaan myös tulkita väliaikaiseksi ammatilliseksi koulutukseksi ja sen kustannuksiin kunnat ovat aiemminkin osallistuneet. Minusta tässä asiassa on ajateltava myös työttömiä.

Ed. O. Ojala: Arvoisa puhemies! Pyysin tämän puheenvuoron ed. Korvan puheenvuoron johdosta, kun hän totesi, niin kuin hallituspuolueiden edustajat ovat oikeastaan voi sanoa viimeisen vuoden ajan toistuvasti täällä sanoneet, että tämä lakiesitys on pakko hyväksyä ottaen huomioon valtion taloudellinen tilanne.

Totean, että tätäkään lakia ei olisi ollut pakko hyväksyä eikä tässä muodossa näitä heikennyksiä, mikäli esimerkiksi keskustapuolueen ja kokoomuksen kansanedustajat olisivat eilen olleet valmiit hyväksymään toisenlaisen pääomaverouudistuksen, sellaisen pääomaverouudistuksen, joka olisi tuonut valtiolle lisää varoja esimerkiksi metsäverotusta tiukentamalla, pääomaverotuksen prosenttiosuutta nostamalla jne. Me olisimme saaneet valtion kassaan monta miljardia markkaa lisää rahaa. Silloin esimerkiksi tällaista huonoa lakia ei olisi tarvinnut hyväksyä, vaan opiskelupaikkoja olisi voitu lisätä, olisi voitu välttyä sairausvakuutusleikkauksilta ja monilta muiltakin heikennyksiltä.

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Ed. Korvalla, siis Kemijärven kaupunginjohtajalla, oli hyvin mielenkiintoinen puheenvuoro. Hän antoi hieman moitteita siitä, että vasemmistoliitto ei olisi tässä oikein huomioinut Pohjois- ja Itä-Suomea ja mitä muuta siinä oli mukana. Vasemmistoliitto nimenomaan tietenkin on tämän asian huomioinut, koska me olemme sitä mieltä, että tällaista ei saisi tehdä Pohjois-Suomelle, ei Itä-Suomelle, ei edes Etelä-Suomelle eikä Keski-Suomelle, mutta minusta tuntuu siltä, että ed. Korva taitaakin toimia sillä tavalla, että nimenomaan juuri Pohjois-Suomea ja Itä-Suomea tullaan rokottamaan tällä lakiesityksellä. En tiedä, kuinka hyvä taloudellinen tilanne Kemijärven kaupungilla on, mutta arvelen, että eivät he sielläkään kai kovin suurella ilolla tätä vastaanota. Me siis haluamme toimia niin, että teidän Pohjois-Suomennekin voisi vapautua tällaisesta kustannuksesta.

Ed. Hacklin: Herra puhemies! Ed. Korvan puheenvuoroon toteaisin, että sivistysvaliokunta nimenomaan kuuli perustamiskustannusasiassa mm. Kainuun maakuntaliittoa ja viesti oli selvä: Tämä laki muuttaa kuntien välistä kustannusjakoa, kun valtion oppilaitosten perustamishankkeet tulevat kotikuntakorvauksiin.

Mitä tulee ylipäätään perustamishankkeiden sisällyttämiseen kotikuntakorvaukseen, niin sehän on asia, jota ei ole pystytty kokonaisuutena

ratkaisemaan, ei tässä valtionosuusuudistuksessakaan. Sehän jäi avoimeksi, ja sen vuoksi ei meistä ole aiheellista, että sitä tällä tavalla pala palalta ryhdytään ratkomaan.

Ed. Aulalle vielä sen verran, että käsittääkseni väliaikainen ammattikoulutus oli myös, jos ei kokonaan niin pääosin, valtion maksamaa ja työllisyyskoulutus on sitä ollut kokonaan. Tässä nämä kustannukset siirretään selkeästi kunnille riippumatta koulutuksen nimityksestä.

Ed. von Bell: Herra puhemies! Ed. Korvan aiempaan ja ed. Hacklinin juuri käyttämään puheenvuoroon liittyen toteaisin, että nimenomaan tämä eriarvoistaa maan eri osat siinä mielessä, että ne osat maata, joissa on paljon valtion ammatillisia oppilaitoksia, joutuvat nyt suurelta osin maksumiehiksi. Pyysimme asiantuntijoita juuri Pohjois-Suomesta kuultavaksi, ja niin kuin ed. Hacklin totesi, he olivat yksimielisiä siitä, että tämä laki ei ole kohtuullinen.

Voin esimerkiksi Kainuun osalta kertoa, että tämän lain seurauksena Kainuun kymmenen kuntaa saavat rasituksekseen 15—20 miljoonaa. Se on aivan kohtuuton määrä jo nyt hyvin rasitetuille kunnille. Sen takia toivoisin, että Pohjois-Suomen edustajat miettisivät kaksi kertaa, mitä nappia painavat.

Ed. Korva: Herra puhemies! Kiitän runsaista vastauspuheenvuoroista ja myös siitä, että puheenvuoroni oleellisin sisältö ymmärrettiin samalla tavalla eli kaikki ovat nyt sitä mieltä ja huomaavat, että tässä eriarvoistetaan maan eri alueita.

Samalla kyllä otan syytökset vastaan myös siitä, kun olen omalta osaltani esityksen hyväksymässä valtion ja julkisen talouden vaikean tilanteen vuoksi. Mutta halusin käyttää tämän puheenvuoron erityisesti myös siitä syystä, että niin keskustan kuin kokoomuksen hallitusryhmät ja eduskuntaryhmät huomaisivat päätöksiä valmistellessaan, että niihin sisältyy tällaisia asioita. (Ed. Jaakonsaari: Aivan!) Näissä kannanotoissa ja päätöksissä pitäisi alueellinen tasapuolisuus alkaa paremmin ottaa huomioon.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Tykkyläinen ed. Astalan kannattamana ehdottanut, että lakiehdotukset hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotukset, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotukset hylätty.

Puhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Ala-Harja, Ala-Nissilä, Alaranta, Anttila S-L., Antvuori, Aula, Biaudet, Björkenheim, Dromberg, Enestam, Heikkinen, Hiltunen, Huuhtanen, Häkämies, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Jokiniemi, Jouppila, Järvilahti, Jääskeläinen, Jäätteenmäki, Kalli, Kallis, Kanerva, Kankaanniemi, Karhunen, Kauppinen, Kohijoki, Koistinen, Korkeaoja, Korva, Koski, Kuittinen, Kuuskoski, Kääriäinen, Laakkonen, Lahtinen, Laivoranta, Laukkanen M., Laukkanen V., Laurila, Lax, Lehtinen, Lehtosaari, Leppänen J., Liikkanen, Lindqvist, Linnainmaa, Louvo, Malm, Markkula, Mattila, Miettinen, Moilanen, Mäki-Hakola, Niinistö, Nordman, Näsi, Ollila, Pekkarinen, Pelttari, Perho-Santala, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Pokka, Puhakka, Rauramo, Renko, Renlund, Rossi, Ryynänen, Saapunki, Saari, Saastamoinen, Salolainen, Sasi, Savela, Seivästö, Suhola, Taina, Takala, Tiuri, Toivonen, Turunen, Ukkola, Uosukainen, Vanhanen, Varpasuo, Vihriälä, Viljanen, Virrankoski, Vuorensola, Väistö, Westerlund ja Zyskowicz.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Aho R., Aittoniemi, Andersson, Anttila U., Apukka, Astala, Bell von, Gustafsson, Haavisto, Hacklin, Halonen, Hassi, Helle, Hurskainen, Hämäläinen, Iivari, Jaakonsaari, Jurva, Kalliomäki, Kasurinen, Kautto, Kekkonen, Korhonen, Koskinen, Laakso, Laaksonen, Lahikainen, Lahti-Nuuttila, Laine, Leppänen P., Lipponen, Louekoski, Luhtanen, Luukkainen, Muttilainen, Myller, Mäkelä, Mäkipää, Nikula, Ojala A., Ojala O., Paakkinen, Paloheimo, Polvi, Polvinen, Puisto, Pulliainen, Pykäläinen, Rajamäki, Rask, Riihijärvi, Rimmi, Rinne, Roos T., Räty, Rönnholm, Savolainen, Skinnari, Stenius-Kaukonen, Suhonen, Tennilä, Tuomioja, Tykkyläinen, Törnqvist, Urpilainen, Vehkaoja, Viljamaa, Vistbacka, Vuoristo, Vähäkangas, Vähänäkki ja Wahlström.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aho E., Alho, Backman, Donner, Hautala, Juhantalo, Kaarilahti, Kemppainen, Komi, Laitinen, Lamminen, Lindroos, Luttinen, Metsämäki, Morri, Mölsä, Norrback, Nyby, Paasio, Pesälä, Pura, Ranta, Rehn E., Rehn O., Roos J., Rusanen, Röntynen, Saario, Seppänen, Särkijärvi, Viinanen ja Väyrynen.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 95 jaa- ja 72 ei-ääntä; poissa 32. (Koneään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotukset.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi näkövammaisten kirjastosta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 299
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 17

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. H a c k l i n : Arvoisa puhemies! Voimassa olevan lain mukaan Näkövammaisten kirjaston menot suoritetaan valtion talousarviossa olevista yleisistä budjettimäärärahoista. Nyt hallituksen esityksellä 299 siirretään 3,4 miljoonaa Näkövammaisten kirjaston kustannuksista maksettavaksi raha-automaattivaroista. Lakiesitykseen sisältyy kaksi hyvin pahaa epäkohtaa.

Ensimmäinen on se, että vaikka näkövammaisten kirjastopalvelut on perustellusti tunnustettu aina valtion rahoittamaksi palvelutoiminnaksi, niin nyt tämä periaate aiotaan rikkoa ja näitä palveluja ruveta osittain rahoittamaan raha-automaattivaroilla. Pitemmän päälle tämä johtaa siihen, että valtio samalla luopuu rahoitusvastuustaan, mikä merkitsee kasvavaa epävarmuutta ja siirtymistä kohti yksityistämistä näkövammaisten kirjastopalvelujen suhteen. Muistutan vielä edustajia siitä, että näkövammaisten kirjastopalvelut ovat todella peruspalveluja, joilla turvataan näkövammaisten tasa-arvo muiden kansalaisten kanssa. Tätä tasa-arvoperiaatetta ollaan tässä laissa murtamassa.

Toinen hyvin vaarallinen epäkohta on se, että kun raha-automaattivaroja otetaan budjetin yleiskatteeksi, niin sehän merkitsee sitä, että niiden tuotosta leikataan osa pois ja silloin vähenee vapaaehtoisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen mahdollisuus saada rahoitusta. Kuitenkin varsinkin tällaisena aikana, jolloin valtion ja kuntien talous on huono, näiden vapaaehtoisten järjestöjen työ on ensiarvoista. Ei niiden rahoitusta pitäisi tällä tavalla heikentää.

Näillä perusteluilla ehdotan lakiehdotusta hylättäväksi.

Ed. A s t a l a : Arvoisa puhemies! Meidän on syytä täällä Suomessa olla ylpeitä kirjastopalveluistamme, ehkä laaja-alaisimmasta sivistyspalvelustamme, eikä lama eivätkä kirjamäärärahojen supistukset ole pystyneet nujertamaan kansan lukuhalua. Lainausluvut sen kuin vain nousevat. Samalla tavalla me voimme olla ylpeitä myös Näkövammaisten kirjastosta. Sivistysvaliokunnassa me jo hetken luulimme, että eduskunta antaisi Näkövammaisten kirjastolle sen joululahjan, jota he kävivät sivistysvaliokunnassa pyytämässä. Se joululahja ei toden totta olisi ollut mitenkään suuri hinnaltaan, mutta olisi ollut hyvin arvokas joululahja ainakin minun mielestäni.

Vuodesta 78 lähtien Näkövammaisten kirjasto on ollut valtion laitos ja sen rahoitus on aina tullut valtion budjetista. Nyt siis hallitus esittää, että 3,4 miljoonaa markkaa Näkövammaisten kirjaston määrärahoista otetaankin Raha-automaattiyhdistyksen varoista eikä enää budjettivaroista.

Joku ajattelee, että turvataan kuitenkin rahat. Sekin on periaate ja ajatus, mutta Näkövammaisten kirjaston mielestä tämä on erittäin vaarallinen toimenpide, koska se on se sormen antaminen, josta sitten seuraavissa erissä menee koko käsi. Näkövammaisten kirjasto on itse todennut, että kirjasto pitää sen rahoituksen osittaistakin siirtämistä pois valtion budjetista askeleena kohti yksityistämistä ja sellaista ratkaisua, jossa valtio luopuu rahoitusvastuustaan kirjastoa kohtaan.

Tähän huoleen kirjastolla on kyllä todellisia perusteita, sillä selvitysmies Pekka Ojalan raportissa valtion keskushallinnon supistamiseksi kaavaillaan kirjaston siirtämistä Näkövammaisten keskusliiton yhteyteen. Tällainen siirto merkitsisi todennäköisesti rahoituksen siirtymistä

Raha-automaattiyhdistykseen, jolloin rahoitus ei ole riittävän turvattu nykyiseen käytäntöön verrattuna.

Tämä oli siis Näkövammaisten kirjaston käsitys tästä asiasta, ja kun me tiedämme, että hallitus niin kovasti rakastaa näitä yksimiehisiä selvitysmiesraportteja, niin kovasti pelkään kyllä, että tämäkin raportti ja käsitys tullaan toteuttamaan. Minkäs tähden sitä muuten olisi nyt esitetyllä tavalla esitetty?

Tämä on tietenkin toisellakin tavalla vaarallinen tie, sillä näin kaventuvat myös Raha-automaattiyhdistyksen mahdollisuudet jakaa rahaa sille kuuluviin tarkoituksiin, avustuksiin järjestöille. Tämä 3,4 miljoonan markan osuus merkitsee Raha-automaattiyhdistyksen edustajan meille kertoman mukaan, että toiminta-avustukset tullaan jakamaan 3 prosenttia pienempinä sekä poistetaan joitakin investointeja vanhustenhuollosta.

Siis jo tämä 3,4 miljoonaa vaikuttaa tällä tavalla. Miten tulisikaan vaikuttamaan sitten se, että koko Näkövammaisten kirjasto siirrettäisiin rahoituksen osalta Raha-automaattiyhdistyksen kustannuksiin? Siis tämä ei ole mikään pieni ja harmiton esitys, vaan tämä on hyvin vakava periaatteellinen asia.

Kaikissa Pohjoismaissa muuten näkövammaisten kirjastopalvelut hoidetaan valtion budjetista. Viimeksi Norjassa näkövammaisten kirjasto on siirretty valtiolle pari vuotta sitten. Näkövammaisten kirjastopalvelut on siten tunnustettu toiminnaksi, jonka rahoituksesta valtio kantaa vastuun.

Vasemmistoliitto ei siis voi hyväksyä ehdotettua muutosta, vaan pitää välttämättömänä, että vuoden 1993 talousarviossa Näkövammaisten kirjaston määrärahat osoitetaan kokonaisuudessaan yleisistä budjettivaroista.

Kannatan ed. Hacklinin tekemää hylkäysehdotusta.

Totean vielä kerran, että tässä olisi ollut todella lämmittävä joululahja Näkövammaisten kirjastolle.

Ministeri Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Haluan ensiksikin todeta sen, että Näkövammaisten kirjasto yhtä hyvin kuin muutkin kirjastot on kirjastolain alaista peruspalvelutoimintaa, jota varmasti Suomessa tullaan tulevaisuudessakin ylläpitämään, niin merkittävää se on.

Viime vuonna keskusteltiin säästöjen yhteydessä siitä, että tiedonsaannin avustamiseen liittyvä momentti, tämän vuoden budjetissa momentti 29.58.50, voitaisiin siirtää säästösyistä, korostan säästösyistä, Raha-automaattiyhdistyksen puolelle tilapäisesti ja väliaikaisesti. Siitä on myös tämän vuoden budjetissa asianomaisessa kohdassa maininta, joka käsitykseni mukaan on eduskunnassa yksimielisesti hyväksytty. Tämän perusteella momentti 50 on poistettu.

Jottei tulisi väärinkäsityksiä ed. Astalan puheenvuoroon viitaten totean, että Näkövammaisten kirjastoon liittyvät palkkausmenot, oppimateriaali sekä piste- ja äänikirjojen hankintamenot on kaikki täysimääräisesti ensi vuoden budjetissa merkitty momenteille, jotka niillä on ollut aikaisemminkin, eli yleisistä budjettivaroista kustannettavaksi. Siis tässä ei ole mistään suuresta muutoksesta kysymys, ainoastaan pieneltä osaltaan ja väliaikaisesti. Toivon, ettei tässäkään kohdassa eduskunnassa turhia dramatisointeja tapahtuisi.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kaikki nämä käsitykset, jotka esitimme, ovat Näkövammaisten kirjaston käsityksiä. Me siis emme dramatisoi emmekä esitä mitään muuta kuin sen, minkä se kohde, jota tämä laki koskettaa, on esittänyt, ja he ovat todella peloissaan. Kun olen ollut aika kauan eduskunnassa, niin minä olen oikeastaan vielä enemmän peloissani, sillä tiedän, että tällaiset hankkeet alkavat mennä vinhaa vauhtia eteenpäin. Nyt on annettu pikkusormi ja Näkövammaisten kirjasto pelkää kovasti ja minä pelkään vielä enemmän. Ministeri Isohookana-Asunmaa totesi, että kyllä tullaan ylläpitämään Näkövammaisten kirjasto. Mutta hän ei kertonut, kuka vuosien kuluttua tämän maksaa.

Ed. Hacklin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toin puheenvuorossani mielestäni esille myöskin sen toisen puolen, joka tähän lakiesitykseen sisältyy, eli näkövammaisilta tässä leikataan nyt ennen kaikkea palveluturvallisuutta, kun osa Näkövammaisten kirjaston varoista otetaan Raha-automaattiyhdistykseltä. Pelkään kuten ed. Astalakin, että tästä tulee pysyvä käytäntö ja se saattaa laajeta jopa siihen asti, että Näkövammaisten kirjasto yksityistetään tai tapahtuu jotakin vastaavaa.

Kuulimme myös Raha-automaattiyhdistystä valiokunnassa, ja sain sellaisen selkeän käsityksen, että kun tässä laissa nyt pää avataan, että Raha-automaattiyhdistyksen varoja voidaan käyttää budjetin yleiskatteeksi, niin tälle avaami-

selle ei loppua näy. Eli tässä laissa on myös tämä momentti, jossa siis muutetaan Raha-automaattiyhdistyksen varojen käyttöä.

Ed. M ä k e l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ministeri Isohookana-Asunmaa sanoi, että hallituksen esityksessä on kyse pienestä muutoksesta, niin minun mielestäni tämä ei ole ollenkaan pieni muutos, jos kirjastolta otetaan 3,4 miljoonaa markkaa pois valtion rahaa ja siirretään se Raha-automaattiyhdistykselle. Tämä merkitsee sitä, että tänä päivänä se raha annetaan, kenties tulevina aikoina ei. Eli jos kansa ei pelaa ja markat kulje, ei ole mistä jakaa, ja näin kirjasto mahdollisesti jossain vaiheessa tulee jäämään ilman tukimarkkoja.

Hallituksen lupaukset siitä, että tämä on vain tilapäinen ja väliaikainen muutos, ovat pelkkää puhetta. Olemme täällä nähneet, että aina kun tehdään huononnuksia, ne tehdään sillä varjolla, että sanotaan, että ne ovat voimassa toistaiseksi, väliaikaisesti, vähän aikaa. Totuus on kuitenkin se, että niistä tulee vakituinen käytäntö.

Tällaista hallituksen esitystä ei millään voi hyväksyä. Oma ryhmäni on hallituksen esityksen hylkäämisen kannalla.

Itse tiedän, miten mahdottoman tärkeä Näkövammaisten kirjasto on maamme näkövammaisille. Olen ollut erityistyöntekijänä heidän kanssaan ja tiedän, että tämä on kirjasto, joka tuottaa palveluita koko valtakunnan alueelle. Tämän kirjaston ongelmana on tähänkin asti ollut rahan puute, eli jatkuvasti vuodesta toiseen kirjasto on kamppaillut henkilökuntaresurssiongelman kanssa. Rahaa sinne tarvitaan, ja tämä esitys ei sitä tuo vaan se vie.

Ministeri I s o h o o k a n a - A s u n m a a: Arvoisa puhemies! Ed. Mäkelä ei ole seurannut tämän asian käsittelyä, kun hän puhuu, että rahaa menee ja otetaan pois. Tässä tapauksessa, ed. Mäkelä, on tilanne niin onnellisesti, että Näkövammaisten kirjastolta ei oteta ensi vuonna tähän vuoteen verrattuna penniäkään pois, vaan ainoastaan rahan tuleminen siirretään tapahtuvaksi toiselta alueelta toiselle alueelle. Todellakaan rahaa ei oteta pois, ed. Mäkelä.

Ed. R ä t y (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin totean sen, että jos pantaisiin hetkeksi silmät kiinni ja kuviteltaisiin, miltä tuntuu olla sokea, ollaan sokeita kansanedustajia ja sitten ryhdymme ikään kuin tekemään lainsäädäntöuudistuksia siltä pohjalta, että meiltä viedään näkö.

3,4 miljoonan markan poistaminen valtion budjetista Raha-automaattiyhdistyksen maksettavaksi on erittäin vaikea ja erittäin pitkälle vievä ajatus siitä, että tulevaisuudessa kaikki ne palvelut, mitä Raha-automaattiyhdistys tällä hetkellä tekee vähäosaisten puolesta, joudutaan karsimaan. Olin mm. Lahdessa palvelutalon avajaisissa esiintymässä, ja siellä Raha-automaattiyhdistyksen puheenjohtaja toi selkeästi esille, että tämä hallituksen linja, joka leikkaa Raha-automaattiyhdistykseltä varoja, tulee tulevaisuudessa tietämään sitä, että vammaisille ei enää palvelutaloja rakenneta ja niistä joudutaan supistamaan, mikä on ihan selkeä ja selvä asia. Minun mielestäni silloin, kun veronmaksajat kerta keräävät valtion kassaan varoja, niin kyllä vammaisten asioiden hoitamisen kuuluisi pysyä valtion budjetissa, se on minusta vähintä.

Mitä tulee tähän "tilapäisesti" tai "väliaikaisesti": väliaikaista kaikki on vaan, tällä hallituksella.

Ed. M ä k e l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Isohookana-Asunmaalle haluan vielä sanoa, että en suinkaan luullut, että nämä rahat otetaan pois, vaan tiedän, että summa pysyy samana. Mutta joka tapauksessa tällä esityksellä valtio on siirtämässä omia velvoitteitaan ja omaa rahanantoaan muihin käsiin elikkä Raha-automaattiyhdistykselle, ja se on epävarmuustekijä. Niin kuin sanoin, se ei ole välttämättä toteutumassa niin, että joka vuosi sieltä tulisi, ja sitten valtion on hyvä sanoa, että ei ole mistä antaa, heille ei anna Raha-automaattiyhdistyskään.

Ed. L a h i k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni täällä on nyt kahden päivän aikana noussut nimenomaan kulttuuri- ja sivistyspuolella kaksi keskeistä asiaa esille, joista paljastuu hallituksen linja ja jotka olisi pitänyt ehdottomasti jättää tekemättä.

Ensimmäinen oli ruokahuoltomaksu, peitelty lukukausimaksu, joka oleellisesti on romuttamassa meidän sivistyksellistä tasa-arvoisuuttamme tässä Suomenmaassa.

Toinen on nyt esillä oleva näkövammaisten kirjastopalvelukysymys, joka on käytännössä sitä, että tällä hetkellä on avattu pää vammaisten palvelujen leikkaamiselle. Tässä se näkyy nyt hyvin konkreettisella tavalla ja toteutetaan

Raha-automaattiyhdistyksen tuoton leikkaamisella ja toisaalta siirtämisellä budjetin yleiskatteeksi. Se on linja, joka on hyvin periaatteellinen, minkä jo ed. Astala totesi, ja halusin sen tässä yhteydessä myöskin todeta.

Ed. Pykäläinen: Arvoisa herra puhemies! Haluaisin ministeri Isohookana-Asunmaalle sanoa, että todellisuudessahan se raha on pois muilta Raha-automaattiyhdistyksen piirissä olevilta järjestöiltä, joille avustuksia on jaettu, koska nyt siitä rahasta, mitä Raha-automaattiyhdistys saa ja haluaa jakaa avustuksia, on se 3,4 miljoonaa jo korvamerkitty.

Muutenkin, arvoisa puhemies, tuntuu, että tämä lakiesitys on se viimeinen naula hallituksen inhimillisyyden arkkuun. On käsittämätöntä, että vaivoin budjettiin saatu Näkövammaisten kirjasto vedetään nyt sieltä pois. Kaikissa muissa Pohjoismaissa vammaisten ja erityisryhmien tarpeet turvataan valtion budjetissa. Meillä yritetään kaikin keinoin heikentää ja romuttaa ihmisten perusturvaa, huonontaa kansalaisten mahdollisuuksia tasavertaiseen opiskeluun ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen siirtäen kuten nyt tällaisia peruspalveluja yksityistämistä kohti.

Tämän kaiken taustalla on itsekäs ja epähumaani ajattelu, joka lähtee siitä, että jos on taloudellisia mahdollisuuksia, kaikki ovet ovat auki. Ellei niitä ole, jää ulkopuolelle, kuka enemmän, kuka vähemmän, yhteiskunnan b-luokkaan.

Näkövammaisten kirjasto on itsekin erittäin huolissaan rahoituksen siirtämisestä pois valtion budjetista. Se on iso askel kohti yksityistämistä. Se on myös osoitus siitä, ettei hallitus katso erityisryhmien mahdollisuuksien turvaamisen kuuluvan valtion vastuunkantoon. Muutos on masentava ennen kaikkea periaatteelliselta kannalta. Näkövammaisten kirjastopalveluthan ovat yhteiskunnallisia peruspalveluja, joiden tavoitteena on näkövammaisten tasa-arvo muiden kansalaisten kanssa. Tällä hetkellä Näkövammaisten kirjasto on lähes ainoa paikka, josta näkövammainen pystyy hankkimaan kirjallisuutta. Se palvelee valtakunnallisesti kaikkia, joilla on vaikeuksia lukea tavallisia kirjoja. Kirjasto lainaa äänikirjoja ja pistekirjoja sekä myös lapsille erittäin tärkeitä koskettelukirjoja. Kirjasto tuottaa ainoana maassamme näkövammaisten koululaisten ja opiskelijoiden tarvitsemat oppikirjat. Suuren osan ääni- ja pistekirjoista kirjasto valmistaa itse omalla tuotanto-osastollaan.

Tällaisessa rahoitusvastuun siirrossa on myös suuri riski palvelutason laskuun kuin myös siihen, että muiden kuin näkövammaisten palvelu tyrehtyy. Tällaisessa vaikeassakin taloudellisessa tilanteessa olisi tärkeää, että valtio tuntisi vastuunsa turvaten itse vammaisten lakisääteiset palvelut eikä siirtäisi niitä muiden hoidettaviksi.

Arvoisa herra puhemies! Kannatan täällä tehtyä lain hylkäysehdotusta.

Ed. Vehkaoja: Arvoisa puhemies! Tällaisen esityksen esiin tuonti on suuri periaatteellinen kysymys. Olisi suuri kunnia-asia Suomelle, että näkövammaisten kysymykset voidaan hoitaa kuten muunkin väestön kysymykset. Meillä Suomessa olisi paljonkin oppimista Euroopan monista maista vammaisasioiden hoidosta, ja on surkeaa todeta, että tällä esityksellä me menemme huonosta tai välttävästä huonompaan suuntaan.

Tulisi mielessä, että nyt on ensisijaisesti kysymys kirjastoasioiden hoidosta ja vasta toissijaisesti näkövammaisten kirjastoasioiden hoidosta. On täysin käsittämätön ajatus eikä hyväksyttävä ajatus laisinkaan, että valtio turvaisi nyt ja tulevaisuudessa ainoastaan ns. normaali-ihmisten tarpeita ja kaikki vammaisten ihmisten kysymyksien hoito siirrettäisiin kuntien ja yksityisten vastuulle.

Tämä asia on ollut paljon esillä yksityisissä keskusteluissa hallituksen kansanedustajien kanssa. Tiedän, että heistä moni näissä keskusteluissa on vastustanut jyrkästi tätä hallituksen esitystä. Tulee olemaan hyvin mielenkiintoista nähdä, riittääkö rohkeus kuitenkaan lopullisessa äänestyksessä puolustaa näkövammaisten kirjastopalvelujen normaaliusperiaatteita. Omasta puolestani haluan olla hylkäämässä tätä esitystä.

Ed. Alaranta: Herra puhemies! Nyt seuraava puheenvuoro on terapeuttinen. Haluan vähän purkaa omaa ajatusmaailmaa ulos, vaikka ymmärrän tilanteen vaikeuden. Me hallituspuolueiden edustajathan olemme budjetin käsittelyssä niin kuin lintu Sylvian joululaulussa, me olemme häkissä, jossa saa laulaa mutta josta ei pääse lentoon. Ymmärrän ministeriä, joka on allekirjoittanut lakiesityksen ja varmaan mielessään ollut toista mieltä kuin kannassa, mihin hallituksen sisällä on päädytty. Ajattelen myös lämmöllä oppositiota, joka on löytänyt konkreettisen taisteluaiheen.

Sittenkin itse olen tullut pohdinnoissani ja sivistysvaliokunnan eräissä kokouksissakin sii-

hen tulokseen, että rahaa arvokkaampi ja suurempi asia tässä on periaate, niin kuin monissa muissakin puheenvuoroissa on todettu. Tällä menettelyllä, jota me keskustalaiset viime vaalikaudella raivokkaasti, varsinkin sosiaalivaliokunnan jäsenenä kun olin, vastustimme, me jaamme kansalaisia kahtia. On niitä ihmisiä, joiden kirjastopalvelut kokonaan kaikilta osin tulevat valtion budjetista, ja sitten niitä, joille ne tulevat pajatsojen kautta. En minäkään voi periaatteessa tällaista linjaa hyväksyä, vaikka se onkin väliaikainen. Minä olisin toivonut, että valiokunta olisi saanut mietintöön tiukemman ponnen, jossa olisi edellytetty, että tämä on todella yksivuotinen ratkaisu. Nyt mietinnössä lukee, että "tulee pyrkiä kattamaan yleisistä budjettivaroista".

Lopuksi tältä paikalta, vaikka ed. Suhola ei ole paikalla, en halua häntä loukata mutta haluan tuoda julki erään runon tai aforsimin tai ajatelman, jonka ed. Suhola on julkaissut kirjassaan ja joka minusta sopii tähän tilanteeseen, ja se kuuluu: "Särkyvillä ja syrjäytyvillä ei ole sijaa menestyksen majatalossa." Minä toivoisin, että olisi, ja aion äänestää hylkäämisen puolesta.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Totean tässä yhteydessä, että oppositiopuolueet yrittivät kaikkensa, että olisimme saaneet hallituspuolueet taipumaan siihen, että olisi edellytetty, että Näkövammaisten kirjaston palvelut olisivat tulleet ensi vuonna budjettiin. Mutta valitettavasti sivistysvaliokunnassa ei kerta kaikkiaan nykyisin saada enää aikaan useinkaan ponsia eikä kompromisseja. Olen iloinen siitä, että ed. Alaranta on yksi niistä rohkeista, joka huomaa periaatteellisen osan, joka on tärkeä. Meidän tulee pitää niistä periaatteista huolta, kun käsitellään esimerkiksi näkövammaisten asioita, että heiltä ei saa enää ottaa pois sellaisia palveluja, jotka ovat heille välttämättömiä.

Ed. Pykäläinen: Arvoisa herra puhemies! Haluaisin todeta seuraavaa ed. Alarannalle vain selvennykseksi, koska hän ei ollut kaikkia niitä kertoja valiokunnassa paikalla, kun lakiesityksestä käytiin kovaa kädenvääntöä. Me mm. yritimme saada muutettua ponnen sanamuotoa "tulee pyrkiä kattamaan", joka itse asiassa ei merkitse suomen kielessä mitään, erittäin huono sanamuoto, kun pitäisi sanoa, että tulee tehdä jotakin. Se on ilmeisesti hyvin yleinen, pesiytynyt poliittiseen kielenkäyttöön ja on ilmaa vain. Me yritimme saada pontta opposition voimin paljon tiukemmaksi, mutta siihen eivät hallituspuolueiden edustajat suostuneet.

Kuten ed. Tykkyläinenkin mainitsi, todella lämmittää sydäntäni, että hallituspuolueista löytyy vielä sellaisia ihmisiä, joiden arvomaailma lähtee siitä, että meidän täytyisi olla tietyllä tavalla tasa-arvoisia ja tasavertaisia yhteiskunnassa riippumatta siitä, olemmeko niin sanotusti terveitä vai onko meillä jokin vamma tai vaiva, joka haittaa niin sanotusti normaalia toimintaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Hacklin ed. Astalan kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotus hylätty.

Puhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Ala-Harja, Ala-Nissilä, Anttila S-L., Antvuori, Aula, Biaudet, Dromberg, Enestam, Huuhtanen, Häkämies, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Jokiniemi, Jouppila, Järvilahti, Jääskeläinen, Jäätteenmäki, Kalli, Kallis, Kanerva, Kankaanniemi, Karhunen, Kauppinen, Kemppainen, Kohijoki, Koistinen, Korkeaoja, Korva, Koski, Kuittinen, Kääriäinen, Laakkonen, Laivoranta, Laukkanen M., Laukkanen V., Laurila, Lax, Lehtinen, Lehtosaari, Leppänen J., Liikkanen, Lindqvist, Linnainmaa, Louvo, Markkula, Mattila, Miettinen, Moilanen, Mäki-Hakola, Nordman, Näsi, Ollila, Pekkarinen, Perho-Santala, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Pokka, Puhakka, Rauramo, Renko, Renlund, Rossi, Ryynänen, Saapunki, Saari, Saastamoinen, Salolainen, Sasi, Savela, Seivästö, Suhola, Taina, Takala, Tiuri, Toivonen, Turunen, Uosukainen, Vanhanen, Varpasuo, Viljanen, Virrankoski, Vuorensola, Väistö, Westerlund ja Zyskowicz.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Aho R., Aittoniemi, Alaranta, Andersson,

Anttila U., Apukka, Astala, Bell von, Gustafsson, Haavisto, Hacklin, Halonen, Hassi, Helle, Hurskainen, Hämäläinen, Iivari, Jaakonsaari, Jurva, Kalliomäki, Kasurinen, Kautto, Kekkonen, Korhonen, Koskinen, Kuuskoski, Laakso, Laaksonen, Lahikainen, Lahti-Nuuttila, Laine, Leppänen P., Louekoski, Luhtanen, Luukkainen, Muttilainen, Myller, Mäkelä, Mäkipää, Nikula, Ojala A., Ojala O., Paakkinen, Paasio, Paloheimo, Polvi, Polvinen, Puisto, Pulliainen, Pykäläinen, Rajamäki, Rask, Riihijärvi, Rimmi, Rinne, Roos T., Räty, Rönnholm, Savolainen, Skinnari, Stenius-Kaukonen, Suhonen, Tennilä, Tuomioja, Tykkyläinen, Törnqvist, Ukkola, Urpilainen, Vehkaoja, Vihriälä, Viljamaa, Vistbacka, Vähäkangas ja Wahlström.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aho E., Alho, Backman, Björkenheim, Donner, Hautala, Heikkinen, Hiltunen, Juhantalo, Kaarilahti, Komi, Lahtinen, Laitinen, Lamminen, Lindroos, Lipponen, Luttinen, Malm, Metsämäki, Morri, Mölsä, Niinistö, Norrback, Nyby, Pelttari, Pesälä, Pura, Ranta, Rehn E., Rehn O., Roos J., Rusanen, Röntynen, Saario, Seppänen, Särkijärvi, Viinanen, Vuoristo, Vähänäkki ja Väyrynen.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 85 jaa- ja 74 ei-ääntä; poissa 40. (Koneään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotus laiksi ammatillisista oppilaitoksista annetun lain 4 ja 32 c §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 332
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 18

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. H a c k l i n : Arvoisa puhemies! Hallituksen lakiesityksessä 332 ehdotetaan muutettavaksi ammatillisista oppilaitoksista annettua lakia siten, että ammatillisten oppilaitosten ylläpitämisluvan peruuttamisen edellytyksiä laajennettaisiin nykyisestä.

Voimassa olevan lain mukaan valtioneuvosto voi peruuttaa ammatillisen oppilaitoksen ylläpitämisluvan eli lakkauttaa ammatillisen oppilaitoksen koulutustarpeen pysyvien muutosten vuoksi. Lakiesityksen mukaan myös muut syyt voisivat antaa valtioneuvostolle oikeuden ammatillisten oppilaitosten lakkauttamiseen. Esityksessä ei mitenkään määritellä, mitä nämä muut syyt ovat, eli lakiesitys antaa valtioneuvostolle ikään kuin blankovaltakirjan ammatillisten oppilaitosten lakkauttamiseen.

Lakiin sisältyvät kaksi pykälää ovat osa suurempaa ammatillisia oppilaitoksia koskevan lain kokonaisuudistusta, ja sen vuoksi tuntuu kummalliselta, että halutaan tuoda tällaisesta laajasta uudistuksesta, joka on tietojeni mukaan loppusuoralla, pari pykälää murusena eduskuntaan säädettäväksi. Kaiken lisäksi sivistysvaliokunta ei saanut ajoissa koko muutosta koskevaa luonnosta niin, että olisi voitu nähdä, millaisesta kokonaisuudesta ammatillisia oppilaitoksia koskevan lain kokonaisuudistuksessa on kyse.

On myös otettava huomioon, että kun tämä hallituksen esitys toteutuu, se antaa valtioneuvostolle laajan valtuuden yli kuntien ja kuntainliittojen. Kunnat ja kuntainliitothan ovat laajasti ammatillisten oppilaitosten omistajia, ja tällä lailla käsitellään kuntien ja kuntainliittojen omaisuutta. Kuitenkin koulutuksen tarkoituksenmukaisuutta on aina harkittava myös oppilaiden ja työelämän ja alueellisen tasa-arvon kannalta eikä yksinomaan esimerkiksi kustannusten keskiarvojen mukaan, niin kuin nyt näyttää tapahtuvan.

Tässä vaiheessa ei ole vielä myöskään tiedossa se, miten uudistettu valtionosuusjärjestelmä vaikuttaa oppilaitosten ylläpitämiseen ja oppilaitosverkkoon. Asiantuntijoiden mukaan valtionosuusuudistuksen toteuttaminen sinänsä jo karsii ammatillista oppilaitosverkkoa, ja se on tietyiltä osin jopa tarpeellistakin. Mutta tällainen blankovaltakirja näin yhtäkkiä annettuna on mielestämme tarpeeton.

Hallituksen esitys oppilaitosten lakkauttamisesta tulee myös väärään aikaan. Ammatilliset oppilaitokset ovat tätä nykyä täynnä opiskelijoita, ja 12 000 opiskelijaa tänä syksynä jäi oppilaitosten ulkopuolelle. Äsken hyväksyttiin laki työllisyyskoulutuksesta, joka myös tuo lisää opiskelijoita ammatillisiin oppilaitoksiin.

Kunnallisliiton asiantuntijan mukaan esitetyn 4 §:n muutoksen avulla on tarkoitus lakkauttaa jopa sata syrjäseutujen ammatillista oppilaitosta. Lakiesityksen 32 c § taas siirtää päätösvaltaa valtioneuvostolta opetusministeriölle. Nimittäin koulutussopimuksen perusteella työnantajalle maksettavasta koulutuskorvauksesta päätös menisi virkamiehille ministeriöön eikä säilyisi valtioneuvostolla, jossa on poliittista harkintaa myös. Koulutuskorvaus vaikuttaa oppilaitosten yksikköhintoihin ja kotikunnan maksuosuuksiin, joten tällainen siirto virkamiehille ei mielestämme ole myöskään perusteltua.

Niillä perusteilla, jotka vastalauseessa on esitetty, ehdotan lakiehdotusta hylättäväksi kokonaisuudessaan.

Ed. A s t a l a : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Hacklinin hylkäysehdotusta. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä ei myöskään voi hyväksyä esitystä.

Käsittelyssä oleva lakiesitys liittyy hallituksen 14.10. tekemään periaatepäätökseen, jolla vuonna 94 aiotaan opetustoimessa säästää 400 miljoonaa ja vuonna 95 600 miljoonaa markkaa. Näin tehdään mm. ammatillisia oppilaitoksia saneeraamalla, oppilaitosten ylläpitämislupia peruuttamalla. Esillä olevaa lakia tarvitaan, jotta valtioneuvosto saa nykyistä laajemmat oikeudet käytännössä päättää oppilaitosten lopettamisesta.

Esitetyllä 4 §:n muutoksella on ilmeisesti tarkoitus mahdollistaa tulevaisuudessa noin sadan etupäässä syrjäseudulla olevan oppilaitoksen lakkauttaminen. Virkamiehet ovat tiettävästi parhaillaan lopettamislistoja valmistelemassa. Olenkin ihmetellyt kovasti sivistysvaliokunnassa, kuinka keskustan edustajat ovat innolla hyväksymässä lakiesityksen, jonka tarkoituksena on ilmeisesti lopettaa noin sata syrjäseudun ammatillista oppilaitosta. Kunnalliset keskusjärjestöt ovat välittäneet näitä tietoja meille. Virkamiehet tekevät siis listoja ammatillisten oppilaitosten lakkauttamisesta.

He ovat myös parhaillaan tekemässä listoja kansanopistojen lakkauttamisesta. Eipä ole suuri ihme se, että lakkautuslistalla on varsin paljon vasemmisto-opistojen valtionapu, kuinkas muuten. Tämä hallitus ja tämä opetusministeriö tekee hyvin vahvasti ideologisia ratkaisuja. Vasemmistolaiset kansanopistotkin kai ovat heille vaarallisia.

Meidän mielestämme ja koko opposition mielestä valiokunnassa 4 §:n muutosta ei pidä tehdä. Siis me emme hyväksy sitä, että valtioneuvostolle annetaan lähes blankovaltakirja. Syyt olisi tullut määritellä tarkkarajaisesti. Nythän hallitus esittää, että "valtioneuvosto voi ylläpitäjää kuultuaan peruuttaa ylläpitämisluvan kokonaan tai osittain, jos koulutustarpeen pysyvät muutokset" — ja sitten tulee lisäys — "tai muut oppilaitoksen ylläpitämiseen liittyvät syyt sitä edellyttävät". Tämä kohta siis edustaa blankovaltakirjan osuutta. Meidän mielestämme nykyisen lain "koulutustarpeen pysyvät muutokset" on riittävä peruste.

Täällä on jo todettu, että tämä hallituksen esitys tulee kyllä kaiken edellä mainitun lisäksi vielä väärään aikaankin, kun nyt juuri on jäänyt 12 000 oppilasta ammatillisten oppilaitosten ulkopuolelle ja nämä oppilaitokset ovat ääriään myöten täynnä.

Vasemmistoliitto ei myöskään kannata hallituksen esitystä koulutussopimuksia koskevan säännöksen muuttamisesta. Hallitushan ehdottaa, että mainittua asiaa koskevan 32 c §:n 5 momenttia muutettaisiin siten, että koulutussopimuksen perusteella työnantajalle maksettavasta koulutuskorvauksesta päättää oppisopimuskoulutusta vastaavasti opetusministeriö. Mielestäni päätösvalta koulutuskorvauksista päätettäessä on säilytettävä valtioneuvostolla. Miksi? Siksi, että valtioneuvoston päätös työnantajalle suoritettavasta koulutuskorvauksesta otetaan huomioon määrättäessä valtionosuuden perusteena käytettävää oppilaitoskohtaista yksikköhintaa. Tämä on siis tärkeä asia. Siksi päätösvalta tulee tässä asiassa säilyttää poliittisella tasolla.

Koko asia on myös tuotu eduskuntaan aivan ennenaikaisena, sillä tällä hetkellähän on vireillä laajempi lainvalmistelu ammatillisista oppilaitoksista annetun lain muuttamiseksi. Tässä on nyt irrotettu pieni osa siitä.

Kannatan siis ed. Hacklinin hylkäysesitystä.

Ed. G u s t a f s s o n : Arvoisa puhemies! Edustajat Hacklin ja Astala varsin perinpohjaisesti analysoivat tämän lain heikkouden. Haluan kuitenkin kahteen asiaan vielä kiinnittää edustajien huomiota.

Säästöajatus on jo nyt iskostunut oppilaitoksissa hyvin syvälle. Kun valiokunnassa asiantuntijoita kuunneltiin, kerrottiin esimerkkejä siitä, kuinka eräät oppilaitokset ovat jo supistaneet toimintaansa 25 prosenttia. Monissa oppilaitoksissa on käynnistetty työnjako ja luodaan ver-

kostoja, jolloin pienet ja keskisuuret oppilaitokset yhdessä hakevat toimintoja yhdistämällä ja verkostoajattelua syventämällä sekä säästöä että järkevää työnjakoa.

Tätä taustatilannetta vasten on väärä tämän tyyppinen lainmuutos, jolla annetaan päätösvalta Helsingin opetusministeriön virkamiehille, jotka istuvat siellä työpöytiensä ääressä arvioimassa, mitkä oppilaitokset tulisi lopettaa. Pidän vääränä lain perusajatusta tältä osin, että koulutustarvetta arvioidaan ei suinkaan koulutustarpeen mukaan vaan ihan sen mukaan kuin tietyt ajankohtaiset tarpeet edellyttävät. Sen vuoksi en voi olla hyväksymässä tätä lainmuutosta ja antamassa tätä valtaa virkamiehille.

Ed. R ä t y : Arvoisa puhemies! On kyllä aika ihmeellistä, kun kaikki asiantuntijat sivistysvaliokunnassa tuovat hyvin esille sen koulutustarpeen, mikä tällä hetkellä on, kun työttömiä meillä on lähes puoli miljoonaa. Koulun ovet täytyy sulkea, ja yli 12 000 tässäkin tapauksessa jäi ulkopuolelle, toisin sanoen ei voitu ottaa sisään, vaikka oppilaita olisi ollut tulossa.

Nyt täällä on puhuttu hyvin paljon tämän vuoden aikana, miten työllistetään työttömiä, miten koulutetaan, miten koulutusta täytyy lisätä jne. Mutta nyt tehdään aivan päinvastainen päätös. Minusta tässä Kunnallisliiton asiantuntijan lausunnossa on hyvin selkeästi sanottu, että "mikäli eduskunta hyväksyy hallituksen esityksen, hyväksyy se samalla lähes sadan syrjä- ja haja-asutusseudun ammatillisen oppilaitoksen lakkauttamisen 'kalliina oppilaitoksena'". Siis onko mitään järkeä, arvoisa puhemies, tässä meiningissä? (Vasemmalta: Ei ole!) Onko tässä mitään järkeä?

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Hacklin ed. Astalan kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotus hylätty.

P u h e m i e s : Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Ala-Harja, Ala-Nissilä, Alaranta, Anttila S-L., Antvuori, Aula, Biaudet, Björkenheim, Dromberg, Enestam, Huuhtanen, Häkämies, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Jokiniemi, Jouppila, Järvilahti, Jääskeläinen, Jäätteenmäki, Kalli, Kallis, Kankaanniemi, Karhunen, Kauppinen, Kemppainen, Kohijoki, Koistinen, Korkeaoja, Korva, Koski, Kuittinen, Kuuskoski, Kääriäinen, Laakkonen, Laivoranta, Laukkanen M., Laukkanen V., Laurila, Lax, Lehtinen, Lehtosaari, Leppänen J., Liikkanen, Lindqvist, Linnainmaa, Louvo, Markkula, Mattila, Miettinen, Moilanen, Mäki-Hakola, Niinistö, Nordman, Näsi, Ollila, Pekkarinen, Pelttari, Perho-Santala, Pietikäinen M., Pietikäinen S.,Pokka, Puhakka, Rauramo, Renko, Renlund, Rossi, Ryynänen, Saapunki, Saari, Saastamoinen, Salolainen, Sasi, Savela, Seivästö, Suhola, Taina, Takala, Tiuri, Toivonen, Turunen, Ukkola, Uosukainen, Vanhanen, Varpasuo, Vihriälä, Viljanen, Virrankoski, Vuorensola, Väistö, Westerlund ja Zyskowicz.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Aho R., Aittoniemi, Andersson, Anttila U., Apukka, Astala, Bell von, Gustafsson, Haavisto, Hacklin, Halonen, Hassi, Helle, Hurskainen, Hämäläinen, Iivari, Jaakonsaari, Jurva, Kalliomäki, Kautto, Kekkonen, Korhonen, Koskinen, Laakso, Laaksonen, Lahikainen, Lahti-Nuuttila, Laine, Leppänen P., Lipponen, Louekoski, Luhtanen, Luukkainen, Muttilainen, Myller, Mäkelä, Mäkipää, Nikula, Ojala A., Ojala O., Paakkinen, Paasio, Paloheimo, Polvi, Polvinen, Puisto, Pulliainen, Pykäläinen, Rajamäki, Rask, Riihijärvi, Rimmi, Rinne, Roos T., Räty, Rönnholm, Savolainen, Stenius-Kaukonen, Suhonen, Tennilä, Tuomioja, Tykkyläinen, Törnqvist, Urpilainen, Viljamaa, Vistbacka, Vähäkangas ja Wahlström.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aho E., Alho, Backman, Donner, Hautala, Heikkinen, Hiltunen, Juhantalo, Kaarilahti, Kanerva, Kasurinen, Komi, Lahtinen, Laitinen, Lamminen, Lindroos, Luttinen, Malm, Metsämäki, Morri, Mölsä, Norrback, Nyby, Pesälä, Pura, Ranta, Rehn E., Rehn O., Roos J., Rusanen, Röntynen, Saario, Seppänen, Skinnari, Särkijärvi, Vehkaoja, Viinanen, Vuoristo, Vähänäkki ja Väyrynen.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 91 jaa- ja 68 ei-ääntä; poissa 40. (Koneään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotukset laiksi velkojien maksunsaantijärjestyksestä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 181
Lakivaliokunnan mietintö n:o 13

Puhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 13.
Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 6) ja 7) asiasta.

Keskustelu jatkuu:

Ed. V. Laukkanen: Arvoisa herra puhemies! Lähinnä haluaisin vastata ed. Louekoskelle niihin dubioihin eli epäilyihin, mitä hän esitti. Olen kyllä varma, että vaikka puhuisin erämaassa ja siellä olisi lampaita kuuntelemassa, keskittyminen olisi parempaa kuin nyt täällä eduskunnassa, mutta yritän kuitenkin saada sanottua, mitä ajattelen. (Ed. Louekoski: Minä kuuntelen!)

Ed. Louekoski kertoi ottaneensa selvää raastuvanoikeudessa, miten tuomarit suhtautuvat tähän asiaan. Hän sitten suurena epäilynä kertoi, että tuomarit kertoivat, että yksityishenkilön velkajärjestelylomake on niin monimutkainen, ettei tuomari osaa sitä täyttää. Mutta voin lohduttaa, ed. Louekoski, teitä sillä, että ensinnäkään tuomarit eivät täytä sitä lomaketta vaan saavat sen valmiiksi täytettynä ja toiseksi se lomake ei ole kovin vaikea täyttää, koska käytännössä sen täyttävät diakonissat yhdessä velallisen kanssa. Voin todella vakuuttaa, ed. Louekoski, että vaikka se olisi tuomarien tehtävä, ehkä he siihen todella kykenisivät, mutta tämä nyt ei tule heidän koetuskivekseen. Mutta voin kyllä vakuuttaa muuten, että tuomioistuimissahan on hyvin asiantuntevia tuomareita ja he hallitsevat monimutkaiset konkurssituomiot, joten ei tässä ole mitään hätää sinänsä.

Toinen asia, mitä ed. Louekoski kovasti epäili, liittyi siihen, että tapahtuu ruuhkautumista. Myönnän kyllä sen, että tämä on aivan realistinen vaihtoehto. Mutta täytyy muistaa, että hallituksen esitys nimenomaan lähtee siitä, että sovintoratkaisu on tavoitteena ja vain poikkeustapauksissa pitäisi mennä tuomioistuimeen tässä asiassa. Mutta juuri sen takia olisi ollut välttämätöntä säätää 85 § niin laajassa muodossa, että velkoja, joka tuomioistuimen ulkopuolella sopii tämän asian, saa samat oikeudelliset edut itselleen kuin siinä tapauksessa, että sopimus vahvistettaisiin tuomioistuimessa. Juuri tässä suhteessa oli vastarinta niin suurta lakivaliokunnassa, että tämä esitys ei mennyt läpi. Nythän sen on vielä mahdollista tietysti täällä eduskunnassa mennä läpi, mikäli arvon kansanedustajat paneutuisivat tähän asiaan ja vakuuttautuisivat siitä, mikä olisi kaikkien meidän kansalaisten etu, ja äänestäisivät sen mukaisesti. Kokemus tietysti osoittaa, että näin ei käy.

Sitten ed. Louekoski puhui siitä, että tuomareilla on suuria vaikeuksia, kun laki käsittelee sellaista ajatusta, että kevytmieliselle velalliselle ei tulisi tätä velkajärjestelyä suoda. Tässäkin suhteessa haluaisin lohduttaa ed. Louekoskea, että kyllä tuomioistuimessa pohditaan välillä suurempiakin ja vaikeampiakin kysymyksiä kuin sitä, onko joku menetellyt kevytmielisesti. Jos luottokortilla on ostettu monta kymmentä kertaa enemmän kuin kuukausipalkka on eikä velallinen ehkä kykene edes selvittämään, mitä hän on ostanut, kyllä se on kevytmielistä, ei siitä mihinkään pääse. Sitten taas henkilöissä, jotka ovat työttömyyden, sairauden tai muun syyn takia joutuneet ylivelkaantuneen asemaan, ei ole välttämättä mitään kevytmielisyyttä, enkä usko, että tämä erottelu on sen vaikeampaa. Kyllä sitä todella pohditaan, jopa sellaisiakin kysymyksiä, onko se vahingontekoa, jos auton renkaista päästetään ilmat pois, ja siinä sitä onkin jo miettimistä. Mutta tämä kevytmielisyyskysymys ei ole vaikea.

Toisaalta täytyy muistaa, että vaikka tuomioistuin vahvistaisi, että kyllä, henkilö on menetellyt kevytmielisesti, niin jos on olemassa vastasyitä, nämä vastasyyt aiheuttavat sen, että henkilö voi silti saada velkajärjestelyn. Suoraan voin lukea hallituksen esityksestä, jossa sanotaan: "Velallisen elinolosuhteet ovat voineet muuttua sen jälkeen, kun hän on tehnyt tällaisia rikoksia, ja velallisen kevytmielinen velanotto on voinut liittyä hänen elämäntapaansa, esimerkiksi velallisen alkoholin käyttöön tai nuoruudesta johtuvaan ajattelemattomuuteen. Velallisen elämäntavat ovat sittemmin voineet vakiintua ja muut-

tua siten, että velkajärjestelyn epääminen olisi hänen ja hänen perheensä tulevaisuutta ajatellen kohtuutonta." Eli kun laki sallii tällaisen kohtuullisen ajattelun, niin jälleen tässä suhteessa voimme luottaa kyllä tuomioistuimeen, että tämä onnistuu.

Kaikkein vakavin ja periaatteellisin kysymys ed. Louekoskella oli, ja sitä kysymystä todella paljon arvostan, kysymys siitä, ketkä saavat tämän velkajärjestelyn vai aiheutuuko tästä pettymys monelle velalliselle. Heti kun tämä lakiesitys tuli lakivaliokuntaan, kysyin muutamalta asiantuntijalta, voiko olla niin, että laissa sanotaan, että velkajärjestely voidaan vahvistaa eikä ole sitten ikään kuin kannanottoa siitä, milloin se vahvistetaan ja milloin ei. Minulle vakuutettiin, että kyllä lähtökohta on se, että se tietyillä edellytyksillä voidaan vahvistaa ja jos ne edellytykset täyttyvät, se myös pitää vahvistaa.

Tässä on todella tällainen tuhannen taalan kysymys, koska voidaan pelätä, että tuomioistuimet olisivat tässä suhteessa aavistuksen mielivaltaisia. Näin voidaan tietysti ajatella. Mutta mitä enemmän tätä olen ajatellut, niin olen tullut siihen tulokseen, että kun kerran on vain kaksi vaihtoehtoa, joko ylivelkaantuneille mahdollistetaan tämä velkajärjestely tai sitten ei mahdollisteta, niin ei voida päätyä muuhun kuin siihen tulokseen, että kaikille velallisille on vahvistettava tämä velkajärjestely. Mikään muu vaihtoehto ei ole mahdollista, koska velalliset ovat kaikki samassa asemassa ja yleiset edellytykset täyttyvät.

Jos yhdelle velalliselle ei vahvisteta maksuohjelmaa, niin mikä ihme antaisi oikeuden seuraavalle velalliselle vahvistaa sen, koska lain pitää olla sama kaikille? Eihän tässä ole eroa sillä, onko se velkaantunut pappi, poliisi vai joku tavallinen duunari. Hän on ylivelkainen. Hän ei selviä maksuistaan. Nämä lain vaatimat edellytykset toteutuvat. Minä en näe mitään muuta mahdollisuutta kuin sen, että tuomioistuimet vahvistavat tämän velkajärjestelyn siihen pisteeseen asti, että valtiovarainministeri tulee kertomaan, että nyt maa tekee konkurssin, jos tätä vielä pitkään jatketaan, ja sitten eduskunta voi ehkä puuttua siihen. Mutta tuomioistuimella ei minusta ole mitään mahdollisuutta ruveta ikään kuin funtsimaan, annetaanko me nyt tälle, kun tänään on jo kymmenelle muulle annettu. Tämä ei voi olla mahdollista.

Viimeinen kysymys liittyy kysymykseen rikoslain muuttamisesta sakon muuntorangaistusta koskevan määräyksen osalta. Ensinnäkin on todella tärkeätä huomata, että yksityishenkilön velkajärjestelyissä 18 §:n 3 momentissa on nimenomainen määräys siitä, että kun velkajärjestely on vahvistettu, sakon muuntorangaistusta ei saa laittaa täytäntöön. Tämä laki siis on lakonisesti ratkaissut tämän kysymyksen, ja perusteluissa nimenomaan lähdetään siitä, että voimassa oleva lainsäädäntö sallii muuntorangaistuksen määräämättä jättämisen ja toisaalta täytäntöönpano kielletään velkajärjestelyn aikana.

Silti lakivaliokunta ilman hallituksen esitystä ja ilman asiantuntijoiden kuulemista henkilökohtaisesti esitti, että muutetaan rikoslain 2 luvun pykälää siten, että periaatteessa kaikki maksukyvyttömät, olivat sitten näpistäneet kymmenen tai kaksikymmentä kertaa, voivat saada tämän saman edun, mikä oli itse asiassa tarkoitettu pelkästään näille.

On todella ollut dubioita siitä, voidaanko ylipäätänsä lähteä tällaiseen muutokseen valtiopäiväjärjestyksen pohjalta, mutta itse haluaisin kyllä tulkita tätä asiaa niin kuin eduskunta: myönteisesti eli mahdollisimman laajasti. Siinä mielessä minusta näyttää siltä, että tämä rikoslain pykälä tulisi hyväksyä sellaisenaan. Periaatteessa pitää olla mahdollista, että harkittaessa velallisen asemaa voidaan puuttua myös rikoslain sellaiseen pykälään, joka vaikuttaa velallisen asemaan. Varmasti rutinoituneilla kansanedustajilla on paljon esimerkkejä, että tämän tyyppistä menettelyä on aikaisemminkin tehty. Mutta todella itse tämä substanssiasia on sitten se, että olen vakuuttunut, että tällaisiin muutoksiin ei tule mennä, ellei todella ole takataskun kriminaalipoliittinen tavoite, että tällainen suuri kriminaalipoliittinen uudistus toteutetaan tässä vähän niin kuin vaivihkaa.

Vielä haluaisin, arvoisa herra puhemies, sanoa yrityssaneerauksen osalta sen verran, että siinäkin varmasti mietitään velkojien asemaa. Voi olla myös yksityishenkilöitä, jotka velkovat firmalta jotakin, sanotaan vaikka muutaman tuhannen markan työsuoritusta, ja firma hakee yrityssaneerausta. Sitten vahvistetaan maksuohjelma ja tämä velkoja, vaikka sinänsä itsekin huonossa taloudellisessa asemassa, ei saa sitten kuin ehkä vain murto-osan siitä. Voiko tämä olla oikeudenmukaista? Haluaisin siihen vastata, että yrityssaneerauksessa jokaisen velkojan pitää päästä vähintäänkin siihen lopputulokseen, mikä saavutettaisiin, jos firma asetettaisiin konkurssiin. Tässä tapauksessa tätä heikennystä ei tapahdu yhdenkään velkojan kannalta, mutta parannuksia toki tulee.

Ed. Louekoski (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. V. Laukkaselle voin kertoa, että poimin tämän lakiehdotuksen puutteista muutamia sellaisia esimerkkejä, joita minulle on hyvin voimakkaasti eri tahoilta painotettu. Tämä lista ei suinkaan ollut täydellinen. Lakiehdotus on monelta muultakin osin kuin tämän kevytmielisen velanoton osalta hyvin tulkinnanvarainen. Ed. V. Laukkanen tietää yhtä hyvin kuin minäkin, että kyllä tuomarit tämän nopeasti ratkaisevat. Ei se heille ole suuri ongelma. Se menee siinä samalla kuin kolmekymmentä muuta saman päivän listalla olevaa velkomusasiaa. Ei se sen kummempi ole. Se vain tukkii tuomioistuimet.

Ed. V. Laukkanen, jos minä olisin ollut asemassa, jossa ratkaistaan, annetaanko tällainen esitys eduskunnalle, niin sitä ei olisi annettu. Sen sijaan pankkituen ehtoina ja kenties muilla prosesseilla olisi pyritty saman kaltaiseen järjestelyyn.

Mitä tulee rikoslain muuttamiseen tässä yhteydessä, toistan vielä, että kyllä eduskuntakäytäntö tuntee sellaisia tapauksia, että avataan asiayhteydestä johtuen lakeja, jotka liittyvät esitykseen. Mutta näin laajaa avausta en muista ihan äsken tehdyn.

Ed. Halonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauksena ed. V. Laukkasen puheenvuoroon ensinnäkin haluan tuoda lyhyesti esille sen, että sosialidemokraatit ovat olleet ihan samaa mieltä siitä, että tässä on aika nopeassa aikataulussa jouduttu tekemään tätä lainsäädäntöä.

Tästä johtuen muun muassa ed. V. Laukkasen esille tuoma ajatus tämän vapaaehtoisen menettelyn aseman lakisääteistämisestä nykyistä kaksiportaista systeemiä enemmän on varmasti ihan tulevaisuutta silmälläpitäen hyvä ajatus. Mutta myönnän kyllä vajavaisuuteni, että siinä lyhyessä ajassa, mikä valiokunnassa oli, en pystynyt vakuuttumaan, etteikö taas tulisi muita virheitä tämän pykälän kohdalta. Muun muassa jos ollaan aika muotovapaita tässä vahvistamismenettelyssä tuomioistuimessa, silloin voi käydä niin, että taas jonkun toisen velkojan oikeutta loukataan, kun ei tiedetä, onko menty siinä järjestyksessä lävitse tämä systeemi, mikä mennään tuomioistuimessa, jossa varmistetaan nimenomaan myös velkojien oikeuksia.

Rikoslaista on puhuttu jo niin paljon, että nähdäkseni on enää se loppuyhteenveto oikea, että se voidaan ratkaista asiallisesti täällä ja näin pitää tehdä. Samantapainen ja pahempi tilanne on huomenna laissa ulkomaalaisen oikeudesta omistaa kiinteätä omaisuutta. Me olemme tarkistaneet juuri, että siinä on auki myös kohtia, joista ei ole lakeja kyseisessä valiokunnassa, ja kyllä me sen täydennämme kaiken todennäköisyyden mukaan, niin kuin on pyydettykin.

Oikeusministeri Pokka: Herra puhemies! Ed. Louekosken puheenvuoron johdosta en voi olla ääneen sanomatta, että se oli hyvin armoton puheenvuoro, koska ed. Louekoski haluaa jättää yksityiset ylivelkaantuneet ihmiset pankkien armoille, kuten he nytkin ovat.

Olen ed. Louekosken kanssa samaa mieltä siitä, että pankkituen ehtoihin on syytä sisällyttää rauhoitusaika vaikka edes vuodeksi, että tätä pakkoperintää ei suoriteta, jota nyt suoritetaan luottaen siihen, että verovaroin pankkituella luottotappiot korvataan. Mutta se ei auta, koska sillä keinoin tai voimassa olevan lainsäädännön keinoin meillä ei ole sellaista järjestelyä, jolla näitä velkajärjestelyjä muiden maiden tapaan voitaisiin yksityisten ihmisten osalta tehdä.

Me emme ole suinkaan ainut maa, joka tätä lainsäädäntöä on joutunut kiireellä tekemään, vaan olemme yksi niistä Euroopan maista, naapurimaittemme Norjan ja Tanskan tapaan, joka tällaista lainsäädäntöä nyt käsittelee. Norjahan hyväksyi kesällä vastaavanlaisen lainsäädännön, ja eduskunnalle annettiin aikaa kuukausi käsitellä esityksiä, jotka saatettiin heti voimaan. Joten tämä ehkä kertoo siitä tilanteesta, missä läntisten Euroopan markkintalousmaiden osalta eletään.

Yrityssaneerausta pidän äärettömän tärkeänä. Meidän teollisuutemme on siihen jo aika hyvin varautunut ja sitä odotetaan, koska sillä pystytään estämään tarpeettomat ja kalliit konkurssit, joista eivät hyödy muut kuin ed. Louekosken ja minun ammattikuntani eli juristit.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Edellisessä istunnossa pidemmässä puheenvuorossani totesin tämän lain erinomaisen hyväksi muuten, mutta se on rakennettu pehmeälle pohjalle ja sen eväät ovat levällään.

Ed. V. Laukkaselle: Riippuu vähän diakonissastakin, mistä on kysymys. Tiedän sellaisia diakonissoja, jotka varmaan pystyvät tekemään tämän lapun. Tiedän myös sellaisia juristeja, jotka eivät osaa lukea edes koneella kirjoitettua kirjoitusta, jos se on vain normaalia pienemmällä rivinvälillä.

Mitä tulee sovintomahdollisuuteen, niin tämän lain perusteella sovintoratkaisu on mahdollista vain jos pankit, rahoituslaitokset, tietävät, että esimerkiksi 100 000 markan lainasta velallinen maksaa 20 000 markkaa viiden vuoden aikana ja 80 000 markkaa, joka jää maksamatta, koituu valtion vahingoksi. Silloin sovinto on mahdollista. Mutta jos pankit tietävät asian kääntyvän niin, että se kääntyy heille luottotappioksi, niin sovintoratkaisuja ei tule, ei varmasti tule, vaan kaiken täytyy mennä silloin tuomioistuimeen. Näin minä asian uskon olevan.

Sitten ed. V. Laukkanen, lain täytyy olla kaikille sama, mutta jos joku huijaa 100 miljoonaa markkaa pankista rahaa ja pistää ne menemään, niin kuin Iisalmen Osuuspankin tapauksessa, katsotteko te, että tällainen pitää saada velkajärjestelyn piiriin, jolloin hän viiden vuoden aikana maksaa 20 000 ja loput maksaa pankki tai yhteiskunta? Tämä oli karkea esimerkki, mutta eivät kaikki ole samanlaisia. Kyllä tässä täytyy pitää lain mukaisesti tiettyjä tunnusmerkkejä, ketkä ovat tämän lain piirissä. Ei sinne kaikenlaisia huijareita voida missään tapauksessa sijoittaa, tämähän on itsestäänselvä. Minä en ymmärrä teidän näkemystänne lainkaan.

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen kysymys oli hyvä. Jos henkilö on 100 miljoonaa velkaa ja odotettavissa oleva elinikä on esimerkiksi vielä neljä tai viisi vuotta, on aika teoreettista pohtia, pitäisikö hänen maksaa 100 miljoonaa kokonaisuudessaan vai riittääkö, jos hän maksaa maksukykynsä mukaan nämä viisi viimeistä vuotta.

Kyllä me toki ymmärrämme sen, ed. Aittoniemi, että pääsääntö on 10 §:n 1 kohdan mukaan se, että jos henkilö on tavoitellut rikoksella merkittävää taloudellista hyötyä, juuri tällaisissa tapauksissa velkajärjestelyä ei vahvisteta. Se on pääsääntö. Mutta jos tämä henkilö vuosia myöhemmin kärsittyään vankeusrangaistuksen ja kun elämä on täysin muuttunut, haluaa maksaa osan, niin kyllä velkajärjestely periaatteessa on mahdollinen silloinkin, koska laki on samanarvoinen kaikille. Tätähän te, ed. Aittoniemi, kysyitte.

Sitten epäilitte sitä, että pankki ei suostuisi sovintoratkaisuun. Idea on nyt yksinkertaisesti se, että pankin täytyy suostua järkisyistä sovintoratkaisuun, koska muussa tapauksessa asia viedään tuomioistuimeen ja lopputulos on siellä tismalleen samanlainen. Erotus on vain se, että pankki joutuu maksamaan vähän oikeudenkäyntikuluja, mikäli haluaa käyttää oikeudessa lakimiestä. Joten ei tässä ole siinä suhteessa mitään eroa.

Olisin mielelläni kuullut, miten ed. Louekoski ajattelee, että pankkituen ehdoilla voitaisiin jotenkin ratkaista velkajärjestelyongelmaa, kun velkojina voi olla lukematon määrä yksityisiä henkilöitä ja erilaisia yhteisöjä ja järjestöjä. Joten pankkituki ei käsittääkseni mitenkään voi ratkaista tätä ongelmatiikkaa siinä mielessä, että osa veloista joudutaan kerta kaikkiaan antamaan anteeksi.

Oikeusministeri P o k k a : Herra puhemies! Haluan kuitenkin korostaa, että kyllähän yksityishenkilöiden velkajärjestely, josta täällä on eniten puhuttu, on tehty tyyppitilannetta varten. Aika tavallinen tapaus tällä hetkellä maassamme on perhe, joka on hankkinut omistusasunnon, osakkeen tai rakentanut omakotitalon, pari kolme vuotta sitten kalliin koron ja kalliimpien hintojen aikana. Nyt jompikumpi puolisoista tai molemmat ovat ehkä työttömiä, jolloin sitä maksuohjelmaa, mikä oli tehty realistisesti, ei pystytä noudattamaan. Sen vuoksi he tarvitsevat velkajärjestelyn, että voivat kotinsa pitää. — Täällä on puhuttu sellaisista tapauksista, jotka eivät ehkä ole niin tavanomaisia, eli miljoonaveloista.

Ehkä toinen tyyppitapaus on takausvelallinen. Tavallisesti jonkun nuorehkon miehen tai naisen isä tai äiti on taannut lapsensa velkoja, koska on halunnut auttaa häntä yrittämään. Nyt tämä vanha pariskunta on joutunut suuriin vaikeuksiin, joita he eivät ole voineet ennakoida.

Ed. Aittoniemelle huomautan, että näinhän tämä sovintoratkaisu ei näissä asioissa toimi, että pankit suostuvat siihen vain, jos valtio maksaa. Sovintoratkaisun edellytykset on rakennettu niin, että pankkien kannattaa siihen suostua, koska ne saavat nopeammin ja edullisimmin rahan velalliselta irti eikä tarvitse tuomioistuimeen asti odotuttaa, koska se ratkaisu tulee sieltä kuitenkin ja tulee vielä päälle oikeudenkäyntikuluja.

Ed. S a v o l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Selitetään mitä selitetään, niin tulevaisuus tulee näyttämään, että tämä laki on täysin torso yksityisten kansalaisten kohdalta. Se tukkii tuomioistuimet, ulosoton ja kaiken mahdollisen, joten se ei tule täyttämään niitä odotuksia, mitä tässä luodaan. Tämä on aivan

samanlainen kuin korkotukilaki, jonka ohjeessa sanotaan, että ihminen saa kahden asunnon loukkuun joutuessaan korkotukea. Mutta lopuksi sanotaan, että jos omistaa kaksi asuntoa, korkotukea ei voi saada. Tämä tulee toimimaan aivan samalla tavalla kuin korkotukilaki. Tulemme sen näkemään ja keskustelemaan siitä joskus tulevaisuudessa. Tämä asia ei tule koskaan täyttämään niitä toiveita, mitä tähän nyt rakennetaan.

Ed. V. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On todella arvokasta, että meillä on tällaisia suuria selvänäkijöitä, ja oikeastaan lähinnä kiinnostaa vain se, että mistä tämä erinomainen viisaus tulee, kun täällä ihmiset kuuntelevat lähes sataa asiantuntijaa, monta kuukautta pohtivat ja säätävät tätä lakia, enkä usko, että ed. Savolainenkaan sitä vastustaa. Mutta jostain hänellä on erinomainen viisaus, että tämä laki ei tule toimimaan. Sitähän varten tämä laki juuri tehdään, että se tulee toimimaan. Ymmärrän kyllä, että voisi ajatella, että kun velallinen ei saa rahaa, niin miten se voisi toimia.

Mutta yksinkertainen idea on se, että velallinen, joka ei pysty maksamaan, saa ikään kuin anteeksi. Ei sitä rahaa mistään löydykään, velkoja vain menettää sen siinä tilanteessa. Helppohan on sanoa, että velkoja menettää. Voin vielä mainita, että eräs hyvin lähellä sosialidemokraatteja oleva henkilö ehdotti, että päästään vieläkin vähemmällä, kun säädetään sellainen laki, että viisi vuotta on velan yleinen vanhentumisaika. Sitä ei voida millään tavalla jatkaa ja pitkittää, ja kun viisi vuotta on kulunut, kaikki velat on saatu anteeksi. Olisikohan tämä sitten se laki, jota ed. Savolainenkin haluaisi kannattaa, kun se epäilemättä toimisi ilmekään värähtämättä kaikissa yksittäisissä tapauksissa ilman mitään poikkeusta.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kyllä minäkin jäin ihmettelemään, mikä sitten ed. Savolaisen mielestä olisi parempi lainsäädäntö etenkin ottaen huomioon, että sosialidemokraattien lakivaliokunnan ryhmä on kyllä koko ajan ollut tätä lainsäädäntöä rakentamassa.

Kun täällä keskusteltiin pankkituesta viime viikolla, kaivattiin kovasti velallisten tukemista pankkien tukemisen asemasta. Näen kyllä ihan suoran syy-yhteyden tässä lainsäädännössä: Kun velallisia tuetaan, tyyppivelkoja eli pankki kärsii siitä ja puolestaan merkittyään nämä luottotappioksi, voi sitten ehkä olla hakemassa pankkitukea. Mutta kyllä tämä suhteellisen välitöntä velallisen tukemista on.

Ed. Savolainen varmaan tietää paremmin, miten tämä laki olisi pitänyt säätää.

Ed. Savolainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä olen saanut saman vastauksen, viisauteni irvailua, myöskin oman ryhmäni lakivaliokunnan jäseniltä, kun olen yrittänyt tästä asiasta ryhmän sisällä puhua. Vastaus on ollut aina se, että mistä minulla on se viisaus, kun te olette kuunnelleet sataa asiantuntijaa. Minun ei tarvitse kuunnella sataa asiantuntijaa; minä tiedän, että tämä laki ei tule toimimaan. Mutta minä sanoin, että me tulemme sen näkemään ja meidän ei tarvitse siitä tänään riidellä, enkä tule tästä asiasta yhtään puheenvuoroa enää käyttämään. Yhden ainoan uskalsin käyttää, ja minun viisauteni laitettiin välittömästi suuresti kyseenalaiseksi.

Siinä on paljon arvostelemisen varaa, mutta en minä usko, että kaikki asiantuntijatkaan ovat tästä asiasta olleet yksimielisiä lakivaliokunnassa eivätkä myöskään muualla yhteiskunnassa, asiantuntijat, jotka omaavat tämän asian tulkintakykyä. Mutta jostain syystä tästä asiasta keskusteleminen on nyt niin arka asia, että siinä ei saa muuta osaksensa kuin tämmöisen viisauden irvailun. Otan sen ihan mieluusti vastaan. Aika tulee näyttämään, mitä asia tuo tullessaan.

Ed. V. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä viimeksi täällä irvailen viisaudesta, mutta olisin vain kysynyt, mistä se viisaus tulee, ja ennen kaikkea, mikä on se perustelu, miksi tämä laki ei tule toimimaan. Ed. Savolainen, kertokaa se meille. Voimme vielä tehdä kiireisiä muutoksia, jos tässä on joitakin heikkouksia, mutta te pakenette paikalta. Minusta ei ole mitään mieltä sanoa vain, että tämä laki ei tule toimimaan, kun tässä on kaikella vakavuudella monta kuukautta mietitty, miten tämä laki saataisiin toimimaan. Jos joku henkilö tietää, että tämä laki ei tule toimimaan, niin ellei hän ole selvännäkijä, niin hänellä on rationaaliset perustelut sille, miksi laki ei tule toimimaan, ja niitä perusteluita tässä olisin kysynyt. Olen aivan vakuuttunut, ettei sosialidemokraattinen ryhmäkään nyt kai sellainen ole, ettei siellä kysyttäisi, miksi laki ei tulisi toimimaan.

Minusta on väärin tulla tänne kertomaan, että jokin ei tule toimimaan, kuitenkaan yhtään kantamatta kainaloista eduskuntaa, että voitaisiin

saada siihen se välttämätön viisastenkivi ja parannus aikaiseksi.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Periaatteessa voi tietysti olla ed. Savolaisen kanssa hyvin pitkälle samaa mieltä, kun ei ole kuullut asiantuntijoita. Mutta uskoisin, että vaikka olisi kuullutkin, on eri asia, jos lähdetään käytännön elämään pohtimaan eri tilanteita. Viittaan hyvin pitkälle siihen, mitä ed. Louekoski pitkässä puheenvuorossaan sanoi, nimenomaan epäili myöskin käytännön toimivuutta.

Eräs asia myöskin tässä, mikä panee epäilemään, ovat väärinkäyttömahdollisuudet, koska puhutaan työttömyydestä jne. Jos maksuohjelma saadaan lyhyeksi ja sen mukaisesti henkilö pystyy hoitamaan työttömänä pois nämä muutaman sadantuhannen markan velat, niin hänenhän kannattaa taktisista syistä olla työttömänä ansiosidonnaisella päivärahalla ensimmäiset 500 päivää ja sen jälkeen peruspäivärahalla. Ja avot, viisi vuotta kulunut, kaikki velat on annettu anteeksi! Sen jälkeen kannattaa lähteä töihin. Tätä minä pelkään, mm. aukkojen käyttämistä, kun ei tarkkaan tiedetä, kuinka paljon niitä löytyy sieltä.

Ed. Halonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On ihan tunnettu tosiasia, että tämän velkasaneerauspaketin valmistelua edelsivät jo erittäin voimakkaat mielipidejakaumat, dubiot siitä, voidaanko lähteä markkinatalousmekanismia mm. tällä tavoin näpelöimään. Kyllä minun mielestäni on annettava täysi tunnustus sille, että voidaan asiasta kahta mieltä. Mutta sitten onkin se vaikeampi kysymys, että jos ei tehdä näin, mitä sitten tehtäisiin sellaista, joka voitaisiin samassa ajassa ja nopeasti tehdä.

Meidän valiokuntaryhmämme on asettanut monenasteisia dubioita siitä, mitä pitäisi seurata, miten pitäisi pehmustella, miten pitäisi varautua. Me olisimme tehneetkin tämän hieman toisessa järjestyksessä, mutta meidän valiokuntaryhmämme ei ole lähtenyt siitä, että me olisimme ehdottaneet tämän hylkäämistä. Olen kuitenkin koko ajan pitänyt kyllä muut selvillä siitä, että eduskuntaryhmässämme on ihmisiä, jotka pitävät tätä turhana yrityksenä, ja heillä tietysti on tähän täysi oikeus.

Pelkästään muiden valiokuntien kuuleminen, jos siihen olisi ollut aikaa, mutta jonka me äänestyksessä hävisimme, olisi auttanut jossakin määrin näiden epäluulojen hälventämisessä. Jos sosiaali- ja terveysvaliokunta ja työasiainvaliokunta ja mahdollisesti ed. Louekosken edustama talousvaliokunta olisivat voineet lausua oman kantansa, ehkä silloin olisimme päässeet hedelmällisempään keskusteluun, mutta tähän ei valitettavasti ollut aikaa.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vistbacka viittasi epärehellisyyteen ja keplottelumahdollisuuteen tällaisessa lainsäädännössä. Ainakin minä olen lakivaliokunnassa käsittelyyn osallistuneena viisastunut siinä mielessä, että kun juridista keskustelua on käyty, niin on juuri poikkeustapauksia ja poikkeustapauksien poikkeustapauksia käyty läpi siitä, millä tavalla joku henkilö voi keplotella olemassa olevalla lainsäädännöllä. Lopulta olen ajatellut tavallaan vain sitä ihmiskäsitystä, ja ehkä juristin ihmiskäsitys on ihminen, joka etsii porsaanreikiä lainsäädännöstä. Mutta kun penkillä istuu toisaalta Nimettömien velallisten edustajat, jotka ovat niitä ihmisiä, jotka aidosti ovat ahdingossa, niin jollakin tavalla lainsäädännössä tähänkin tarpeeseen on vastattava.

Oma käsitykseni on, että pykälät ovat osin puutteelliset, epätäydelliset ja porsaanreikiä varmasti on. Tuomioistuimille jää erittäin keskeinen rooli tässä tulkinnassa, ehkä paljon suurempi rooli kuin monessa muussa laissa. Täytyy luottaa siihen, että tällaiset perusratkaisumallit juuri näiden vaikeimmassa asemassa olevien, kuten kahden asunnon loukkuun jääneiden, osalta löytyvät. On ihan totta, mitä ed. Savolainen sanoi, että varmaan liikaa odotuksia on näitä lakeja kohtaan niihin tarpeisiin nähden, mihin näillä voidaan vastata.

Ed. V. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Sitä olen juuri halunnut korostaa, että tässä ei pidä jäädä tuomioistuimille varaa harkinta, vahvistetaanko velkajärjestely vai ei, vaan se on säännönmukaisesti vahvistettava. Se on sääntö numero yksi, jonka pitää tulla selkeästi esille.

Toinen asia ja siinä vastaan ed. Vistbackalle: Kyllä tämä toimii. Sitten voi kysyä, toimiiko tämä vähän liiankin hyvin eli voidaan huijata ja tehdä kaikkea muuta vastaavaa. Se riski sisältyy kaikkeen lainsäädäntöön, sitä ei voi kiistää. Tunnen tapauksen, jossa lääkäri on liikeyrittämisen jäljiltä 1,7 miljoonaa markkaa velkaa. Hänellä on vaimo ja kaksi lasta. Pelkästään velan korot tekevät kuukaudessa 20 000 markkaa. Jokainen ymmärtää, että hän voi maksaa

lopun elämänsä 20 000 markkaa kuukaudessa korkoihin, mutta kun pääoma 1,7 miljoonasta ei lyhene markan markkaakaan, niin se on täysin sietämätön pattitilanne. Tällaisessa tilanteessa on itsestäänselvää, että on järkevää mahdollistaa. Aivan samalla tavalla kuin yhtiön, joka hakeutuu konkurssiin ja vapautuu veloistaan, yksityishenkilön pitää saada tietty järkevä maksuaika, minkä hän maksaa niin paljon kuin pystyy, ja sen jälkeen hän on veloista vapaa.

Nyt olen vain väittänyt, että viisi vuotta on hieman lyhyt aika. Siksi olen esittänyt seitsemää vuotta. Ja siinä tapauksessa, että velalliselle jää vielä se ehkä ihan hieno omakotitalo, hänen pitäisi maksaa neljätoista vuotta. Sen takia olen tätä vaatinut, mutta se ei ole saanut paljoa kannatusta. Toivoisin, että eduskunnassa pienoiskansa miettisi todella, olisiko seitsemän vuotta ehkä parempi, ettei tapahdu liikaa sitä, että yrittäjät sanovat, että heittäytyy selälleen, odottaa viisi vuotta, maksaa ehkä tonnin pari kuukaudessa ja sen jälkeen on täysin vapaa kaikesta velasta.

Lisään kuitenkin ed. Vistbackalle vielä sen verran, että jos henkilö ei maksa markkaakaan, niin koko maksuohjelma ei ala juosta, ei ennen kuin hän alkaa maksaa, jolloin periaatteessa voidaan odottaa vuosia ja vuosia. Kuten sanottu, siinä tapahtuu ensimmäinen keinottelu, että henkilö varmasti ilmoittaa jakavansa yöllä lehtiä tai tekevänsä muuta hassua, jotta hän pystyy maksamaan vähintään sen 500 markkaa kuukaudessa, jolloin hän selviää viidellä vuodella.

Ed. P a l o h e i m o : Herra puhemies! Koska en ole lakivaliokunnan jäsen enkä juristi enkä ole ehtinyt tutustua mietintöihin perusteellisesti, en yritäkään väittää, että tuntisin yksityiskohdissaan tätä problematiikkaa, jota lakivaliokunnan arvoisat jäsenet ovat kuunnelleet nyt sadan eri asiantuntijan erittelemänä.

Haluan kuitenkin puuttua joihinkin erittäin yleisiin näkökulmiin, jotka liittyvät näihin lakeihin, jotka nyt käsitellään, ja pankkisaneerauslakeihin sekä niihin yhtäläisyyksiin, mitä näillä kahdella paketilla on, yhtäläisyyksiin, jotka erottavat ne useimmista muista laeista, joita täällä käsitellään.

Ensimmäinen yhtäläisyys on se, että ne molemmat ovat tietyllä tavalla taannehtivia. Niissä kumotaan sellaisia sopimuksia, jotka on aikaisemmin tehty voimassa olevan lain perusteella, ja saatetaan jotkut ihmiset sellaiseen asemaan, jossa heillä ikään kuin ylhäältä tulevasta määräyksestä on oikeus perua tekemänsä sopimukset. Toisaalta jotkut ihmiset joutuvat sellaiseen asemaan, että heillä ei ole oikeutta pitää kiinni niistä sopimuksista, jotka heillä on ollut. Tämä on siis ensimmäinen yhtäläisyys näiden kahden lakipaketin välillä.

Toinen yhtäläisyys on se, että aivan ilmeisesti suuri joukko syyttömiä joutuu kärsimään. Huonot, pahat, rumat ja taitamattomat hyötyvät näistä laeista.

Kolmas yhtäläisyys näiden lakien ja pankkisaneerauslakien välillä on se, että molemmissa liikutellaan kertaheitolla ilmeisesti rahasummia, jotka ovat samaa suuruusluokkaa kuin kokonaiset budjetin pääluokat.

Erityisenä piirteenä vielä nyt käsiteltävänä oleviin lakeihin täytyy liittää se huomio, että näissä laeissa ei ole eritelty taloudellisia vaikutuksia. Ei ole puhuttu siitä, kuinka suurista rahoista on kysymys. Ilmeisesti oletetaan, että valtion menot ovat mitättömät, ne vain kuluvat mahdollisesti byrokratian lisääntymiseen ja kysymys on pelkästään eri osapuolten keskinäisestä tulonjaosta. Mutta ei puhuta siitä, miten suurista summista kaiken kaikkiaan on kysymys. Kuitenkin on todellakin kysymys huomattavasti suuremmista summista kuin normaaleissa lakiesityksissä, mitä täällä käsitellään. On mielenkiintoista nähdä, kuinka vähällä keskustelulla tämäkin täällä näköjään sivutetaan.

Neljäs yhtäläisyys näiden välillä on se, että kumpaankin on pakko mennä kuitenkin. Kukaan ei halua loppujen lopuksi, ei rohkene, hylätä tai esittää näiden lakien hylkäämistä siitä syystä, että jos minkäänlaisiin järjestelyihin ei ryhdyttäisi, niin kaikki myöntävät kuitenkin sen, että se olisi vielä suurempi vääryys, kun näihin lakeihin sisältyvä vääryys.

Arvoisa puhemies! Kaiken kaikkiaan sekä pankkisaneerauslakien että näiden kohdalla ollaan tilanteessa, jossa yhteiskunta on joutunut taipumaan, tunnustamaan voimattomuutensa ja syyllistyy tietoisesti vääryyksiin pelkästään siitä syystä, että pystyisi välttämään vielä suuremmat ilmeiset vääryydet.

Vielä lyhyesti: Mistä tämä johtuu? Tämä johtuu nähdäkseni siitä, että 80-luvun alussa ja 80-luvun aikanakin meillä oli liikkeellä hyvin paljon rahaa. Velka oli kannattavaa. Reaalikorko oli itse asiassa negatiivinen. Näin ollen yhteiskunnassa vallitsi ilmapiiri, jonka mukaan viisas oli sellainen, jolla oli velkaa, ja tyhmä sellainen, joka säästi. Kun sitten jouduttiin realiteettien eteen kaikkien niiden tapahtumien johdosta,

jotka kaikki tuntevat, idänkaupan sortumisen ym. johdosta, niin yhtäkkiä todettiin, että kaikki se kiinteistöihin ja muihin takuisiin pumpattu ilma, joka siellä oli, pääsikin pois. Yhtäkkiä niillä oli oikea arvonsa. Tällä tavalla koko maa on täynnä velallisia: velkaantuneita pankkeja, velkaantuneita yrityksiä ja velkaantuneita yksityisiä ihmisiä.

Mutta tässä on vielä periaatteellisempi kysymys. Mistä syystä yhteiskunta ei ole puuttunut tähän asiaan? Siitäkö syystä, ettei tällaisia asioita olisi voinut ennustaa etukäteen, etteikö niitä olisi voinut nähdä? Ei, vaan siitä syystä, että meidän politiikkamme toimii äärettömän lyhytjänteisesti. Välillisiä vaikutuksia ei pyritäkään ottamaan huomioon. Politiikka toimii kuten lääkäri, joka ei osaa antaa potilaalle muuta kuin piristysruiskeita, rauhoittavia tai puuduttavia lääkkeitä aina sen mukaan, miltä potilaasta tuntuu, puuttumatta varsinaisiin oireisiin, puuttumatta lääkityksen välillisiin seurauksiin. Kaiken kaikkiaan politiikassa ei ole suunnittelua. Meillä ei ole varsinaista yhteiskunnan pitkäjänteistä suunnittelua. Se on johtanut näihin täysin onnettomiin tilanteisiin. Meidän tulisi oppia tästä se, että sellainen pitäisi saada aikaan, näistä virheistä ja näistä onnettomuuksista viimeistään.

Ed. N i i n i s t ö (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun kuuntelin ed. Paloheimon puheenvuoroa, en ole ihan varma, onko hän kovin paljoa menettänyt, kun hän ei ole näitä sataa asiantuntijaa kuullut. Nimittäin tuossa puheenvuorossa mentiin tietysti monessa suhteessa ydinkohtiin.

Haluaisin kuitenkin muistuttaa, että perustuslakivaliokunta on antanut lakipaketista lausuntonsa ja todennut, että siinä ei puututa olemassa oleviin sopimuksiin sillä tavoin, että tämä vaatisi esimerkiksi perustuslain säästämisjärjestystä.

Taloudellisten vaikutusten osalta olemme kuulleet edustajien Louekoski ja Savolainen oikeastaan todistelevan, ettei niitä ole. Ed. Paloheimo on sitä mieltä, että ne ovat arvaamattoman suuret. Näkemysten ero varmasti kuvastaa sitä, että tämän lakipaketin tulokset ovat jossain määrin vaikeasti ennalta arvioitavissa.

Haluaisin puuttua vielä erääseen asiaan eli siihen, että tämän keskustelun nojalla ehkä jää sellainen virheellinen käsitys, että joku suurvelallinen voi tämän prosessin jälkeen jäädä omistamaan esimerkiksi asuntonsa maksettuaan vain murto-osan veloistaan. Sellainen ei ole mahdollista, koska lain lähtökohtahan on, että tällainen asuntoasia pitää hoitaa nykyarvon mukaisena täysin kuntoon eli maksaa sen verran velkoja kuin asunnon nykyarvo on. Eli esimerkiksi velkojan kohdalla se tarkoittaa sitä, että on yksi lysti, paneeko velkoja sen pakkohuutokauppaan vai tyytyykö hän siihen, että velallinen maksaa sen nykyarvon. Tällä leikataan juuri se ed. Paloheimon tarkoittama hullujen vuosien lisä pois.

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Haluaisin kyllä todella vakuuttaa ed. Paloheimoa tämän välttämättömyydestä siinä mielessä, että jos nyt ajatellaan näitä velallisia, niin totta kai näennäisesti velkojat eli pankki ja valtio ym. tahot menettävät satoja miljoonia markkoja. Minä myönnän sen. Mutta jos ajatellaan sitä toista vaihtoehtoa, että ei tehdä velkajärjestelyä, niin siinäkin tapauksessa pankki, valtio, velkojat menettävät käytännöllisesti katsoen nämä sadat miljoonat markat. Useimmiten he menettävät vielä enemmän, koska tiedän ja jokainen tietää yrittäjiä ja yksityishenkilöitä, joiden velkavastuu on niin suunnaton, että eivät he jaksa elää edes tätä päivää loppuun, vaan he päättävät päivänsä. Mitä jää jäljelle? Ei jää muuta jäljelle kuin ne velat, ja siinä vaiheessa ne velat kyllä ratkaistaan. Ne kirjataan perunkirjaan veloiksi ja sen jälkeen asia on loppuun käsitelty. Eli tässä suhteessa ei ole oikeastaan muuta järkevää vaihtoehtoa. Tietysti voimme ajatella, että joku lääkärikin voisi ehkä 30—40 vuotta maksaa kituuttaa sitä korkoansa ja saataisiin enemmän korkoja ainakin. Mutta usein tämä lääkäri sitten ottaakin ja hyppää Ruotsin-laivaan ja on hävinnyt kokonaan eikä jälleen kerran saada markkojakaan eikä edes sen lääkärin työtä hyväksemme.

Mutta sen kyllä haluaisin myöntää, että todella tässä on kysymys siitä, miksi on velkaannuttu. Ed. Paloheimo, haluan kyllä vilpittömästi sanoa, että on äärimmäisen vaikea ryhtyä tuomarin rooliin ja yrittää osoittaa sormella, kuka on syyllinen. Ovatko syyllisiä vanhemmat, jotka ovat ehkä opettaneet lapsensa velkaantumaan oman esimerkkinsä kautta? Onko pankinjohtaja, joka tyrkyttää rahaa halvalla? Onko se mahdollisesti työnantaja vai onko se tämä yhteiskunta koko asenteellaan, tällä materialismin suurella ylikorostuksella? Ehkä niitä syyllisiä on niin tavattoman paljon, etten tiedä, onko enää mitään mieltä hakea syyllisiä. Ehkä nyt on tärkeämpää auttaa niitä, jotka ovat todella suuressa hädässä.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä hämmennyin kauheasti ed. Paloheimon puheenvuorosta, jopa niin, että minulla meni aikaa ennen kuin osasin pyytää vastauspuheenvuoron. Sitä voisi hyväntahtoisesti kuvata analyysiksi, syvälliseksi analyysiksi, retrospektiiviseksi analyysiksi. Tämän voisi suomentaa sanalla jälkiviisaus.

Kyllä varmasti olivat asiat niin kuin ed. Paloheimo totesi, mutta kyllähän me täällä haemme ratkaisuja siihen, millä lailla toimia tästä eteenpäin. Mitään kättä pidempää ei ed. Paloheimo meille tarjonnut, ei ainakaan mitään sellaista reseptiä, joka tätä lakipakettia paremmin meitä auttaisi tässä vaikeassa tilanteessa.

Oikeusministeri P o k k a: Arvoisa puhemies! Tätä keskustelua on ollut oikein mielenkiintoista kuunnella. Useat edustajatoverit ovat esittäneet arvioita, että tehdään lainsäädäntöä, josta ei tiedetä, mitä siitä seuraa. Kuitenkin sen jälkeen on katsottu, että tässä suuressa hädässä täytyy tällaista lainsäädäntöä saada aikaan, koska parempaakaan ratkaisua ei ole keksitty, paitsi ed. Louekoski, joka olisi halunnut jättää varsinkin yksityiset edelleenkin pankkien hoidettavaksi.

Kuitenkin ed. Paloheimon viimeksi käyttämä puheenvuoro saa minut palaamaan siihen puheeseen, jonka käytin keskustelun alussa, kun mietin, missä tilanteessa Suomessa ollaan, käymättä nyt läpi tätä syyllisyys- tai syyttömyyskeskustelua. Kyllähän se on niin kuin vanhoissa tuomarinohjeissa sanotaan, että suurin oikeus on suurin vääryys ja kaikessa laissa pitää olla armo mukana. Minun mielestäni tässä hengessä tätä lainsäädäntöä tehdään. Kun on näin suuresta lakiuudistuksesta kysymys, ilman muuta on pakko seurata hyvin tarkasti ja huolellisesti, mitä tapahtuu, ja olla valpas puuttumaan kaikkiin sellaisiin ongelmiin, joita matkan varrella saattaa tulla esille. Olen hyvin tietoinen epätietoisuudesta, mitä täällä eduskunnassa on sen suhteen, mitä kaikkea tästä saattaa seurata, koska odotuksia kentällä asiaan on.

Mutta minun täytyy sanoa, että mielestäni tämä lainsäädäntö on syytä saattaa voimaan mahdollisimman pian ja toimia sen mukaan, että velkaongelmaa voidaan edes jossain määrin helpottaa niiden osalta, joiden tilanne on kaikkein hankalin.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Paloheimon puheenvuoroon liittyen kannattaa hetki viivähtää kuitenkin velkaantumisilmiön syiden äärellä. Meillähän on pohjoismainen pankkikriisi. Mistä tämä pääasiallisesti johtuu, niin kyllähän on kyse siitä, että 80-luvulla, kun pääomamarkkinoita vapautettiin, seurattiin ems-rahajärjestelmää ja EY:n kiinteiden valuuttakurssien politiikkaa Pohjoismaissa hyvin sinisilmäisesti. Alkoi valtava luottoekspansio. Voidaan laskea, että meille tuli uutta rahaa luototukseen 600 miljardia ja siitä tervettä luototustarvetta ehkä oli vain 100 miljardia. Meillä tuli 500 miljardia sellaista rahaa yli luototustarpeen, joka ei ollut tervettä reaalitalouden edellyttämää rahaa. Sehän aiheutti tämän valtavan ylivelkaantumisen ja kiinteistöjen ja osakkeiden valtavan hinnannousun, jonka kanssa me olemme nyt erityisissä vaikeuksissa.

Mitä tulee ed. V. Laukkasen asenteeseen, siinä on hiukan mielestäni liikaa "antakaa meille meidän velkamme anteeksi" -asennetta. Totta kai minä hyväksyn tämän velkajärjestelyn, mutta tässä ja erityisesti pankkituen yhteydessä sittenkin perimmiltään täytyy koko ajan pitää kiinni velallisten vastuusta omista velvoitteistaan. Muuten tässä tullaan hyvin vaarallisen ilmiön äärelle. Tämä ilmiö voi riistäytyä varsinkin pankkituen puolella, joka tässä nyt ei ole esillä, meidän käsistämme.

Ed. P a l o h e i m o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Edustajille V. Laukkanen ja Lax: Kyllä te aika huonosti kuuntelitte minua, jos pääsitte siihen käsitykseen, että olisin hylkäämässä tämän lain. En minä niin sanonut. Päinvastoin sanoin, että valitettavasti tämän tyyppinen lainsäädäntö on välttämätöntä siitä syystä, että on ajauduttu tällaiseen tilanteeseen, jossa nyt ollaan.

Sitten ed. V. Laukkaselle: Kun pankit, vakuutuslaitokset ja muut jäävät paitsi niitä velkojaan, jotka olisivat muuten saamassa, niin nythän on tilanne sellainen, että veronmaksajat tai säästäjäthän ne sitten loppujen lopuksi maksavat. En minä itse asiassa yrittänytkään etsiä tässä syyllisiä. Minun mielestäni se viimeinen teidän esittämänne syy eli yleinen ilmapiiri, yleisen asenneilmapiirin epäterveys, on se perussyy, mikä tähän on johtanut, ja sitä on jatkunut parikymmentä vuotta maassamme.

Ed. Lax puhui jälkiviisaudesta. Kyllä jälkiviisaudella sellainen etu on, että jos sitä harjoittaa, siitä saattaa oppia jotakin ja kysyä, mikä on tämän päivän tilanteessa sellainen asia, missä

jälkiviisaudesta olisi hyötyä, millä tavalla me voisimme välttää jotkin muut virheet, jotka ovat meidän edessämme kymmenen vuoden kuluttua. Mutta jos ajattelu on kädestä suuhun syömistä, silloinhan ei tietysti jälkiviisautta halua harjoittaa.

Oikeusministeri P o k k a : Herra puhemies! En malta olla vastaamatta ed. Ala-Nissilän pohdintaan pankkituesta. Kysymyshän on kuluneen syksyn aikana ollut siitä, että nähtävästi pankkitukea on käytetty väärin ja laskettu, että yksityisten kotitalouksien ja yritysten luottoja voidaan irtisanoa luottaen siihen, että pankkituen kautta veronmaksajat ne sitten maksavat. Järkevintä tietysti olisi ollut, että pankkituen ehtoihin olisi jo heti alkuun saatu rauhoitusaika, että irtisanomista ei olisi, koska se ei ole todellakaan yleisen edun mukaista. Mutta tämän kanssa nyt on tämä syksy eletty.

Nyt tietysti liittyen käsiteltävänä olevaan velkapakettiin on äärettömän tärkeää, että me saamme saneerausmenettelyn mahdollisimman pian liikkeelle. Itse kuitenkin haluan huolehtia siitä, että käytännön sovintoratkaisuja edistävät kriisiryhmät ja velkaneuvottelukunnat ovat käytössä, ennen kuin laki tulee voimaan, että kenttätyö on pohjustettu ja ihmiset tietävät, miten nämä asiat pannaan vireille joustavasti.

Ed. S u h o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Nyt suuren osan Suomen kansasta, niistä, jotka ovat velkaantuneet, annetaan ymmärtää, että velat ovat tammikuussa saamisia. Nyt tulee jokin suuri ahaa-elämys, että homma hoituu. Todellisuudessa näin ei ole käytännöllisesti katsoen. Ne, jotka ovat lainan antaneet, tulevat aina saamaan omansa. Kansaa petetään tälläkin hommalla, mutta jotain täytyy tehdä, että ihmisille tulee elämisen halua, uskoa, että eduskunta olisi huolehtinut todellisuudessa asiasta.

Minua kiinnostaa, kun keskustelua on käyty, mitkä ammattiryhmät ja minkä tyyppiset ihmiset rupeavat vuodenvaihteessa neuvontaa tekemään. Tuleeko pankinjohtajista velkaneuvojia vai ovatko niitä 4H-kerhot tai martat maaseudulla vai me ulosottomiehetkö rupeamme sitä tekemään? Minusta se on kohtuutonta — ei niillä monellakaan varmaan ole ammattitaitoa tähän hommaan — että niistä tulee yhtäkkiä velkaneuvojia. Uutta toimintaa kyllä tulee rajattomasti maaseudulle ja kaupunkeihin. Järjestöt rupeavat tekemään ja varmaan rotaryt, leijonat ja vapaamuurarit seuraavina. Mihin voi luottaa? Vai ryöväävätkö asianajajat edelleenkin tämän homman?

Minusta jokin tolkku tähän pitäisi saada, että ihmiset jonkinlaisella vastuulla ja ammattitaidolla tekisivät tätä hommaa. Ei voida tehdä semmoista, että jotkut keskustelevat monta viikkoa velkojan ja velallisten kanssa. Se leviäisi koko homma, menee koko toivo. Pitää olla jokin vastuu niillä, jotka hoitavat tätä hommaa, ettei kuka vain voi sanoa, että minä olen velkaneuvoja tai joku muu kansanparantaja. Kyllä tämä menee käsittämättömäksi, kenen tykö ihmiset menevät tammikuussa neuvoa hakemaan, kun ketään ei ole koulutettu eikä kukaan tiedä mitään näistä asioista.

Olen hämmästynyt. Ulosottomiehenä sanoisin, että me olemme ammatissamme aina neuvoneet velallisia ja tienneet, paljonko maksuosuutta pitää jättää. Mutta ei voi olla niin, että asianomainen avustava ulosottomies, mitä virkaa minäkin olen hoitanut, tai nimismies, kun on oman velallisensa kanssa riidellyt kymmenen vuotta ja aina on kaikki päin seiniä mennyt, sitä rupeaisi sitten sovittelemaan. Siellä voi mennä naapuripiiriin sovittelijaksi, mutta ei omien asiakkaittensa kanssa.

Ed. H a l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Suhosen esittämä ammattiluettelo ei ollut edes kattava. Ongelma valiokuntakäsittelyssä olikin nimenomaan se, että hallitus ei kaikesta huolimatta uskaltanut antaa lakia kunnallisesta velkaneuvonnasta, jossa tämä olisi tullut virkamiesvastuulle. Se oli oikeusministeriössä valmiiksi tehty, se on meidän vastalauseemme liitteenä ja teidän tutkailtavananne; se olisi ollut valmis päätettäväksi. Rahat loppuivat valtiovarainministeriltä juuri tässä kohtaa kaikkien niiden kymmenien miljardien jälkeen, joita pankeille annettiin. Tähän ei riittänyt rahaa antaa kunnille. Ja kunnilta myös loppuivat yhtäkkiä rahat, vaikka niiden toimeentulotukimenot ovat kasvaneet räjähdysmäisesti. Tässä mielessä lyhytnäköisiä kyllä löytyy vähän muualtakin kuin eduskunnasta.

Arvoisa puhemies! Minun mielestäni on kaikkein tärkeintä todella tuoda kaikkialta esille se, että on olemassa yksi uusi keino, jota voidaan käyttää, mutta taivas ei aukene tätä kautta, vaan useimmille ihmisille viidestä kymmeneen vuoteen jatkuva hyvin tiukka maksuohjelma, jonka jälkeen sitten voi päästä muista veloistaan eroon. Uskonpa ainakin sen kokemuksen mukaan,

mikä minulla on, että useimpien mielestä se on kovin raskas tie.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tietenkin hirveän hankala tavallisen maallikkokansanedustajan osallistua keskusteluun, jota käydään juristien ehdoilla ja juristien kielellä. Silloin kun tämä hallituksen esitys eduskunnalle annettiin ja luin tämän kursorisesti läpi, pidin sitä hyvänä ja pidän edelleenkin tätä hyvänä siitä huolimatta, että suuria epäilyksiä on syntynyt keskustelun perusteella. Pidän tätä hyvänä nimenomaan niillä perusteilla, jos saneeraus pysähtyisi vain sellaisiin tapauksiin, jotka koskevat työttömyyttä ja sairautta.

Mutta koska en ole ennättänyt mietintöä lukea — aion lukea sen toiseen käsittelyyn — kysyn, onko, ministeri Pokka, mahdollisuus, että tätä käytetään väärin. Jo nyt tiedän, että monet velalliset ovat jättäneet korkonsa maksamatta, koska he odottavat lakia ja katsovat, että he saavat kaiken anteeksi. Onko mahdollista, että tällä voidaan keinotella? Täällä on ihmisiä, jotka ovat 20 vuotta maksaneet asuntovelkaansa, olleet tiukilla Suomenmaassa. Jos minä saan nyt viidessä vuodessa kaiken anteeksi, niin minähän otan kohta hirveästi velkaa ja lähden ulkomaille ja sen jälkeen maksan viisi vuotta tiukasti ja tulen takaisin ja otan taas velkaa ja elän muutaman vuoden leveästi ja saan taas velat anteeksi velkasaneerauslain perusteella. Me tiedämme, mitä on tapahtunut valtion avustusten ja tukien kanssa. Niitä on käytetty niin sumeilemattomasti väärin. Voidaanko tätä käyttää väärin vai auttaako tämä todella vain niitä, joita tämän on tarkoitettu auttavan?

Oikeusministeri P o k k a : Herra puhemies! Minä voin kyllä ed. Ukkolaa lohduttaa, että tällä hetkellä velallisen, joka jättää korot maksamatta ja laiminlyö velvoitteensa, kyllä pankki muistaa. En oikein usko, että kukaan on voinut keinotella asemallaan odottaen uutta velkajärjestelyä tänä syksynä. Päinvastoin siitä on luultavasti seurannut hyvin ikäviä asioita.

Lain henki on kyllä se, että kevytmielinen velallinen ei lain sisälle pääse, jos edelleen puhutaan yksityisistä velallisista, joten ed. Ukkolan on ehkä turha olettaa, että voisi elää näin ja sen jälkeen vaatia velkajärjestelyä. Luulen, että siitä tulee hyvin tyly päätös: ei anneta.

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minun tekee mieli vastata ed. Paloheimolle, koska me olemme erittäin pitkälle aatteellisesti samalla kannalla asiassa. Haluan nyt painottaa tätä yksimielisyyttä. Vaikka ehkä ponnistammekin hieman eri kirjojen pohjalta tai eri aatepohjalta, tässä kysymyksessä olemme täysin samaa mieltä.

Aloitin pitkän puheeni painottamalla juuri sitä asiaa, että on tavattoman tärkeää ehkäistä ongelmia eikä hoitaa niitä vasta viimeisessä vaiheessa. Niin kuin maksuttomassa oikeudenkäynnissä nyt kerrotaan, että oikeudenkäyntiavustajan palkkiot maksavat liikaa. Ei se ole perimmäinen ongelma. Perimmäinen ongelma on se, että meillä on aivan liian paljon rikollisuutta. Yhtä lailla voidaan puhua siitä, mitä maksaa alkoholistien hoito. Ei sen hinta ole perimmäinen ongelma. Perimmäinen ongelma on se, että meillä on ne 400 000 alkoholistia. Tässä aivan sama.

Jos henkilö on pahasti ylivelkaantunut, tietysti on hienoa, että ratkaistaan ylivelkaantumisongelma, mutta perusongelma on se, miksi suomalainen sivistynyt ihminen velkaantuu niin pahan kerran liikaa. Se johtuu väärästä asenteesta. Tietysti on erikseen ne poikkeukset, jotka perustuvat sairauteen, työttömyyteen jne. Tässä suhteessa haluaisin todella vilpittömästi, ed. Paloheimo, sanoa, että olen kauan edustanut oikeastaan missä yhteiskunnallisessa ongelmassa tahansa sitä perusajatusta, että voidaan ongelmia myös ehkäistä, ja kun rahat loppuvat, niin se on oikeastaan ainoa keino.

Suuri kirja sanoo selkeästi, että opeta poikanen jo nuorena oikealle tielle, niin hän siinä vanhanakin pysyy. Tämä olisi tärkeintä, mitä voitaisiin tehdä, voisimme saada uuden sukupolven, joka olisi paljon sivistyneempi kuin nykyinen.

Ed. S-L. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämä on lainsäädäntöä, jota velallisten piirissä on todella odotettu. Tämän tiimoilta viime viikkoina on eniten tullut kyselyjä.

Ministeri Pokan puheenvuoron johdosta toteaisin, että tässä on vain se ongelma, että velallisella ei ole juurikaan oikeusturvaa. Totta on, että velkasitoumus on sopimus, ja jos sen sopimuksen ehtoja ei noudata, niin pankilla on oikeus tietyn tyyppisiin toimenpiteisiin. Nyt kuitenkin ollaan tilanteessa, johon on ajauduttu monesti ilman omaa syytä. Työttömyys, sairaus ja sitten myös pankkien holtiton luotonanto on johtanut näihin ongelmiin.

Toisaalta kun on olemassa ns. valtion vakuusrahasto ja nyt suunnitellaan roskapankkijärjestelmää, tästä tulee pankeille tavattoman suuri houkutin. Nopein tie tavallaan korjata oma tilanne on ajaa yksityiset ihmiset ja yritykset konkurssiin ja siitä syntyvät luottotappiot ohjata ns. roskapankkiin.

Tässä on erittäin huono nimenomaan velallisen oikeusturva, koska näistä pankin päätöksistä ei tässä tilanteessa ole valitusoikeutta. Ei ole tahoa, jonne niistä valittaisi. Tiedän useiden yhteydenottojen pohjalta, että tavattoman raa'alla tavalla tänä päivänä käsitellään ihmisiä, jotka eivät ole kyenneet hoitamaan velkojaan. Vaaditaan korkojen hoito ainakin viimeistä piirtoa myöten. Niissä ei juuri tunneta joustoa.

Toisaalta tiedän taas, että on olemassa yrityksiä, joiden kohdalla pienempikin hoito riittää, kun odotetaan sitä vaihtoehtoa, että kun tulee se roskapankki, niin huonot luotot siirretään sinne. Tässä mielessä haluaisinkin varoittaa hallitusta siitä, että suunniteltu roskapankkijärjestelmä tulee hyvin tarkkaan harkita, nimenomaan sen vastuusuhteet ja vastaavat, ettei siitä luoda järjestelmää, jota käytetään jälleen kerran väärin, koska nykyinen pankkituen jako on tavattoman absurdi järjestelmä: tuen saaja ja valvoja yhdessä jakavat.

Ed. Polvi: Herra puhemies! Kuluttajatutkimuksen mukaan asuntovelallisten ongelmia koskeneessa esitutkimuksessa on arvioitu, että vuoden 91 lopussa oli 25 000—30 000 asuntovelallista maksuvaikeuksissa. 14 000 taloutta oli sellaisia, joissa lainan lyhentämistä on jouduttu lykkäämään vähintään kolme kuukautta tai ottamaan uutta luottoa lainan hoitoa varten. Tutkimuksessa arvioitiin 13 000:n olleen niin vaikeassa tilanteessa, etteivät ole kyenneet suoriutumaan lainan hoitomenoista eivätkä sopimaan pankin kanssa uusista maksujärjestelyistä. Velanhoitovaikeuksien vuoksi noin 4 000 asuntoa on jouduttu myymään.

Yleisin syy sen mukaan mainittuihin vaikeuksiin oli työttömyys, sairaus, avioero tai yritystoiminnasta jäänyt velkarasitus. Nyt kun työttömyys tuohon ajankohtaan verrattuna on lähes kaksinkertaistunut, ilmeisesti maksuvaikeuksien piirissä olevien määräkin on suunnilleen kaksinkertaistunut. Eli todennäköisesti määrät ovat oleellisesti suurempia, mitä yleisesti on arvioitu.

Pääosa velkavaikeuksissa olevista on nimenomaan asuntovelallisia. Kun tuon tutkimuksen mukaan käytännössä niissä pääsääntöisesti oli kai hyväksyttävä syy, jotka olivat työttömyys, sairaus, avioero tai yritystoiminnasta jäänyt velkarasitus, niin voidaan pitää välttämättömänä, että nykyisessä kriisitilanteessa velkasaneerauslain säätäminen on perusteltua koko yhteiskunnan toimintaa ajatellen.

Velkajärjestelylakiin on asetettu laajasti toiveita ylivelkaantumisesta vapauttamiseksi. Minä luulen, että tuo laki on kuitenkin monelle pettymys. Velkajärjestely ei johda velkojen anteeksi antamiseen, niin kuin monilla ilmeisesti on käsitys. Sen sijaan se johtaa vuosia kestävään vyön kiristykseen, jonka jälkeen tosin vapautuu jäljellä olevista velvoitteista, mikäli on kyennyt noudattamaan sovinnolla tai velkajärjestelyllä asetettuja tiukkoja ehtoja, viisi vuotta vähintään, ja mikäli omistusasunto jää, vähintään kymmenen vuotta.

Uskon, että velkajärjestelylaki on pettymys monille niille velallisille ja myös takaajille, jotka ovat olettaneet kykenevänsä säilyttämään omistusasuntonsa lain voimaantulon seurauksena. Moni työpaikkansa menettänyt ei kuitenkaan kykene selviytymään sen lainan maksuista, jonka vakuutena asunto on, tai siitä konkurssiin menneen sukulaisyrittäjän velasta, josta takaajana on vastuussa. Asunnon säilyttämistä velkajärjestelyä koskeva laki sinänsä ei turvaa vakuusvelalliselle eikä myöskään takaajille, joskin se tarjoaa monille siihen nykyistä paremmat mahdollisuudet. Takaajan ja vakuusvelkaisten asema on jonkin verran ongelmallinen. Siihen valiokunta on aivan perustellusti kiinnittänyt mietinnössä huomiota.

Asian käsittelyn yhteydessähän on ilmennyt, että nykyisessä tilanteessa takaus- tai vakuusvelan periminen kokonaisuudessaan johtaa usein varsin kohtuuttomiin tilanteisiin. Epäkohtana valiokunta näkee erityisesti ne tapaukset, jolloin luotonantaja on ottanut vastaan sisällöltään täysin kohtuuttomia takaussitoumuksia tarkistamatta takaajan tosiasiallista maksukykyä ja mahdollisuutta ymmärtää takaussitoumuksen merkitystä. Tuota kuitenkaan ei ole katsottu mahdolliseksi velkajärjestelyn yhteydessä hoitaa. Mutta valiokunta on liittänyt ponnen, jossa edellytetään, että hallitus erikseen huolehtii takaajan aseman järjestämisestä nykyistä kohtuullisemmaksi velkojan tiedonantovelvollisuutta ja huolellisuusvelvoitetta lisäämällä. Tuo ponsi on täysin perusteltu.

Velallisten ja takaajien mahdollisuuksia säilyttää omistusasunto tulisi parantaa laatimalla pankkituelle, jota yhteiskunta nyt maksaa, tiu-

kat ehdot. Niillä rahalaitokset voitaisiin tietenkin velvoittaa pidättäytymään ylivelkaantuneiden ja samoin takausvastuussa olevien asuntojen myynnistä. Erityisen perusteltua se olisi tietenkin tässä tilanteessa, kun omaisuuden arvot ovat jo romahtaneet ja velkaantuneiden asuntoja myydään alihintaan jatkuvasti kiihtyvällä vauhdilla.

Nyt käsittelyssä oleva velkajärjestelyä koskeva laki on kohtalaisen vaikeaselkoinen. Ilmeisesti vain harva velallinen kykenee itse arvioimaan, onko yleensä oikeutettu velkajärjestelyn piiriin pääsyyn. Siitä huolimatta velkaneuvonta on jätetty vapaaehtoisuuden varaan. Sitä on pidettävä selvänä puutteena. Lakivaliokunnan mietintöön sisällyttämä 86 §, jolla lääninhallitusten tehtäväksi säädetään aloitteilla ja muilla toimenpiteillä huolehtia siitä, että läänin alueella on neuvontaa ja ohjausta velkatilanteen selvittämiseksi ja sovintoratkaisujen aikaansaamiseksi, parantaa jossakin määrin tilannetta hallituksen alkuperäiseen esitykseen verrattuna, muttei kuitenkaan riittävästi.

Ylivelkaantuneiden suuri määrä huomioon ottaen on pelättävissä, että velkajärjestelyhakemukset ruuhkauttavat oikeuslaitoksen, kuten aikaisemmin on jo epäilty. Hyvin järjestetyllä velkaneuvonnalla sitä voitaisiin hillitä. Velkaneuvonnan järjestäminen on edellytys sille, että pääosa asioista kyetään hoitamaan sovintoteitse ilman velkajärjestelyn hakemista oikeudessa. Sen vuoksi lakivaliokunnan mietintöön liittyvään I vastalauseeseen sisältyvä ehdotus laiksi velkaneuvonnan järjestämisestä kuntien toimesta on käsitykseni mukaan perusteltu. Vaikkakaan muuten yleensä en ole valmis lisäämään kuntien tehtäviä erillislailla, pidän sitä tässä tapauksessa erityisesti perusteltuna, koska ylivelkaantuneista huomattava osa joka tapauksessa joutuu asioimaan toimeentulovaikeuksineen kunnan viranomaisten kanssa. Velkaneuvonnan järjestelyllä on koko yhteiskunnan kannalta ratkaiseva merkitys velkasaneerausta hoidettaessa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotus laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 183
Lakivaliokunnan mietintö n:o 14

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 14.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Ehdotukset laiksi yrityksen saneerauksesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 182
Lakivaliokunnan mietintö n:o 15

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 15.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Ehdotus laiksi valtiokonttorista annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 282
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 91

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 91.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Ehdotus laiksi sosiaalihuoltolain väliaikaisesta muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 327
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 52

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 52.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 20.40.

Täysistunto lopetetaan kello 20.31.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen